

آ. تیموفیه‌وا

کویلی خاز ایستواسیندا
بالتور تجلیق

Кыйметли
Фонд

تيموفه يه و ا

46.9
T 41

كويلو خازايستواسيندا بالقور تجيلىق

Kp + 3320

موتهر جيمي: ي. آلاميتوف

34064

И. Гаспралы адына
кырымтатар
докумхурият
китапхавеси

قريم دهولت نهشريياتى
آق مەسچيد . 1928

Kp 08
Kp 10
Kp 14

СНОС

Печатано в 1-й Гос. типо-лит. „КПТ“. № 1869
Крымлит № 380 (2000 экз).

أبي بالقورتجي اولماق وه اوندان داخود آلماق ايسته يهن
آدام، بالقورتلارني وه بالقورتجىلق خازايستواسيني كه آئنه
اوزى بالقورت سه به تينده ياشاميش كيسى بيلمك كه ره كدير.

ليوبينه تسكى

بالقورت خورانداسيندا كيملەر واردر؟

بالقورت خورانداسى بي (آنا بالقورت)، ايشجى بالقورتلار
وه آزمانلاردان مه يدانه كه لير. بير بالقورت خورانداسيندا يالكيغز
بير دانه (1) بي (آنا بالقورت) 30,000 كه ياقين ايشجى بالقورت
(يازدا ايشجى بالقورتلار ك ساييسى 100,000 كه قادار وارير)
وه 1000 دهن 1500 كه قاداردا آزمانلار بولونور.

آنا بالقورت

آرمان

ايشجى بالقورت

بي (آنا بالقورت) خوراندادا كى ديشى بالقورتلار ك ايجينده
ا ك كورهل به تيشه نيدر. تيش كورونوشده باشقالاريندان فهرقلى

(1) ابكى دانه آنا بالقورت ياشايامازلار

اولوب بىراز بويوكجه وه اينجهدر. وازيفهسى آنجاق بومورتا قويماقدر. سورغيجى (ياخود تون شه كلنده كى اوزون بورونچيغى) بهك قيسقا اولوب، اونكله چيچه كلهردهن تانلى سو آلاماز. بى نى (آنا بالقورتنى) ايشجى بالقورتلار بهسلهرلهر.

روسجا (مانكا) ده نيلهن آنا بالقورت تاغبىرى داهه كه. تيشيكلى سايقا كه ره كدر. چونكه او حاقه قاتهن خورانداسيندا كى بوتون بالقورتلار ك آناسيدر. بالقورتلار ك آنا بالقورتا هيچ بىر تورلو سىاسى تاغبىلكى اولماديغيندان، اجنه بى مهمله كه تلهرده قوللا. نيلان «قرالجه»، «چاريجا» تاغبىرلهرى دوغرى ده كيلدر. بىلعا كس آنا بالقورت كه ندىسى بالقورتلارا تابع اولوب، اونلار اونى بهسلهر، كه ايشمه سه ده گيشديرير وه بهرينه باشقاسىنى قويازلار. اكر آيبىرلماق (اوغوللاماق) ابسته سلهر، بىر قاج دانه آنا قورت بوواسى مهيدانه كه تيريرلهر وه قارت آنا قورت، داهه تىشارى چيقيمايان باش آنا قورتى اينه سيله سانچاماسى ايچون بووايى كوزه لجه ساقلارلار.

ايشجى بالقورتلاردا دىشى لهردر. لا كين كه ماليله اوسوب به تيشه. مه كه نلهردر. اونلار بومورتا قويامازلار. لا كين بهك سه يرهك اولاراق بونلار ك آراسيندادا بومورتا قويا بيله تلهرى اولسادا، اونلار ك بومورتا. لارى قىر اولديغيندان بو بومورتالاردان آنجاق آزمانلار چيقارلار. ايشجى بالقورتلار باشلارى وه بايديقلارى ايشلهرته كوره بهسله بيجى وه اوچوجى ناميله ايكى غروببايا بولونورلهر. بهسله بيجى

بالقورتلار به گئی چيقان ياش بالقورتلاردر. اولار ايکي هافتا يا
قادار بالقورت بالالاريني بهسلەر وه سو گرا چيجهك سويي نوبلاماق
ايچون اوچوب كيدەرلەر.

اوچوجي بالقورتلار بالقورت ياشچيکيني دوشماندان ساقلاماغا
خيزمهت ائەرلەر. بالقورت ياشچيکينيك تەشيكی يانيندا سيجاق
بیر کونده نهوبهت به کلهمه كده اولان قاراووللاری گورمهك
مومکيندر: بیر قاچ بالقورت هەر اوچوب كهلهن بالقورتی
قارشيلاب آير، اونى قوقلار، اکر اوز خورانداسيندان ايسه
ايچەری بيراقير، باشقاسی ايسه كەری قووار. شوتی دا سويله مهك
كەرەك كه، اکر اجنهبی بالقورت چيجهك سويله كه اديسه،
اونی دا ايچەری قویارلار.

هەر هانگی بیر دوشمان ياقلاشدقدا قاراووللق بايان بالقورتلار
بوپوك بیر ویزيلتی ايله تههليكه نك ياقلاشدیغینی اچەریده كيلەرە
خابەر ويرير وه هەبی بيردهن دوشماننك هوجومینی قايتاریرلار.
اوچوجی بالقورتلار بالقورت ياشچيکينه چيجه كلهردەن نوبلا-
دقلاری بالی ناشیرلار. بال وه ياخود چيجه كلهرك تانلی سويینی
بالقورتلار اوزلەرينك بال قارنجقلاريندا آلوب كه ليرلەر. بوندان
باشقا بالقورتلار سو ايله چيجهك نوزی دا ناشیرلار. چيجهك نوزنی
بالقورتلار اوفاق دانه چيكلەر شه كلينده آرت آياقلارينك اوزەرينده
آلوب كه ليرلەر. بالقورتلار ك تيرديكلەری هەر شهی كه نديلەرينك
وه بالالارينك كه چييمه سينه خيزمهت ايدەر. ايشجي بالقورتلار بالقورت

باشچىكىنى تەمىزلەر، اونى ھاۋالاندىرىپ ۋە ئومومىيەتتە باشچىك
ئىچەرسىندە كى تەمىزلىك ۋە يايىلان ئىشلەرنى نىزامىنى باقار.
تېش كورونوشدە ئىشچى بالقورتلار ئانا بالقورتلاردان ئانچاق
اۋفاقلىقلار بىلەن ئايرىلار. باشقا فەرقلار بۇقدىر. بالقورت خوراندان
سېنك ئوچونچى قىسەنى **آزمانلار** يەنى ئر كەك بالقورتلار تەشكىل
ئىدەرلەر. تېش كورونوشدە آزمانلار بالقورتلاردان بۇيۇكلەردىر.
بونلارنىك ۋازىفەسى باش ئانا بالقورتلارنى كەبەلەندىرمە كىدەر. بوندىن
باشقا ھىچ بىر ئىش كەبەلەشمەز، خاتتا ئوزلەرنىك كەچىنمەسى
ئىچون كەرمەك اولان ئىدىنى بىلەن ھازىرلەمە كىدەر ئىچىزلەردىر.
چونكە ئانا بالقورتدا اولدىنى كىبى، سورغىلارنى ئوقۇدار قىسادر كە،
بونىكلە چىچەگىك ئاتلى سۈيىنى آلامازلار. اولار ھازىر پال
ئىلە كەچىنەرلەر.

ئانا بالقورتنىك كەبەلەتمەسى ئىچون ئىلگىز بىر آزمان تەتقىق.
آزمانلار ئىش چوق مىقداردا بولونورلار. بونلارنىك مەيدانە كەلمەسى
ئىچون بالقورتلار ئاقىلە بەردە بىر چوق ئامەك ۋە پال سارغى ئىدەرلەر.
ئىشە، بۇ سەبەبىدىن بالقورت باشچىكلەرنىدە آزمانلارنىك
مومكىن اولدىنى قۇدار آز تەتقىقەلەرنى دىققەت ئىتمەك كەرە كىدەر.
آزمانلار باھاردە چىقارلار. كوز كە دوغرى بالقورتلار اولارنى
باشچىكەن قۇۋار ۋە اولار آچلىقدان اولورلەر. باغزان بالقورتلار
آزمانلارنىك باشچىكە قلوب قىشلامالارنى مۇساعادە ئىدەرلەر، بۇ
ھالدا باشچىكە ئانا بالقورتنىك بولونمادىنى ۋە ئاخۇد بولونمادىدا

اونك قىس قالدېنى ۋاقتلاردا اولور. بويله ۋاقتلاردا بالقورتلار
آزمانلارى ايلەرىدە كەره كلى اولدقلارى ايجون ساقلارلار.

2 بالقورتلارڭ ووجودجا ياپيلىشى

القورتڭ ووجودى باش، كوكس وە قارن اولماق اوزره
اوج قىسمدان عىبارەتدر.

باشىندا اوج عادى، وە ايكى دانە موره ككەب كوزلەرى
واردر. موره ككەب كوزلەر باشڭ يان تارافلارنىدا اولوب،
آزمانلاردا داها زيياده اينكىشاف ايتمىشدر. بالقورتڭ عادى كوز-
لەرى باشىڭ اوزەرىندە اوج كوشە شە كليندە بولونور. باشىندا
كوزلەرىندەن باشقا بىر چىفت بىيق جىقلارىدا واردر. بو بىيق
جىقلارڭ بالقورتلارڭ حىياتىندا بويوك اھەمىيەنى واردر. اونلار
واستاسىلە بالقورتلار اوز آراسى لاف ائەر، قوقو وە سەس توبارلار.
بونلاردان باشقا يىنە باشىندا ياپيلىشى سوڭ دەرهجە قارشىق اولان
آغزلارى واردر. آغزلارى اوست وە آلت چە گە، سورغىچىق
وہ باخود بورونچىق ايلە بىيقلاردان تەشە ككول ايدەر.

چىچە كلەرڭ سويىنى آماق ايجون بالقورت سورغىچىغىنى
چىچە كيڭ ايجەرىسىنە سۇقار وە سويىنى ائوب بوتار. بويلەجە
چىچەك سويى بال قارىنجىغىندا توبلانر وە بالقورت اوجوب باشچىكە
كەلىنچەبە قادار اورادە پىشوب، بالا چەويرىلر. اۋە كەلىنچە
القورت توبلادىغى بو بالى قوسوب چىقاربر. بالقورتڭ كوكسىڭ

اوست تارافیندا (آرقاسیندا) ایکی چیفت قاناتی وه آلت تارافیندا اوچ چیفت آیاقچیققلاری واردر. اوچونجه چیفت آیاقچیققلارک یان تارافلاریندا ایچهریسی نوکلی چوقورجیققلار واردر. بو چوقورجیققلارا بالقورت چیجهک توزینی نوبلار.

باشچیکه اوجوب کهلدیکده توبلادیغی چیجهک توزینی سولانیغ ایچینه براقیر. بالقورتک قارینک اوجونده کوچوک، کهسکین بیجی شه کلینده اینسی واردر.

بالقورتک بیهدیگی شهیلر قارینداکی معدهچیکنده هزم اولونیر. بالقورت تهنه ففوس ایچون کهرک اولان هاوایی کوكوس وه قارینک یان تارافلاریندا بولونان خوسوسی باریقلاردان آیر. نسیله ریتی جوغالتماق ایچون بالقورتلاردا ماحسوس تهناسول آعالاری اولوب، آنا بالقورتدا دیشی وه آزمانلاردا ایسه ارکهک تهناسول آعالاری واردر.

بونلاردان داباشقا بالقورتلارک آیریجی، حیس ایدیجی بیر آعالاری واردر که، اونلار واستاسیله بالقورتلار سسله ری ایشیر، کورور، چیجه کلهری آیریر وه اوز اولهرینی تانیرلار.

بالقورتلاردا ایشینو آعالاسینک بولونماسینی، اونلارک اوزله رینده تورلی سسلر چیقار ایلمهک خاسساسی اولدیغینی ایسات ائمه کده در. تهریسه لی بالقورتجی بالقورتک اوجوب، که ایشینده چیقاردیغی سسینده، اونک آل وه یاخود بوزه قونماق ماقسادیله می بوقسا چاقماق ایچونمی کهلدیکینی آگلار.

بوتون بالقورت خورانداسينڭ چىقاردىغى سەمبىندەن، بالقورتچى كەرەك يازىن ۋە كەرەك قېشىن اونڭ نە خالدا بولوندىغىنى ۋە قېشى كوزەل كەچىرمە كدە اولوب اولمادىقلارنى بەك اىي آڭلار. مەسەلا: يازىن آنا بالقورتى غايىب ايدەن بىر خوراندا «زىن...ن...ن...ن» كىبى بىر نورلى سەس ايلە وىزىلدار. قىشا ساقلابان بالى آزا اولان بىر خوراندا، آزاچىق ياشچىك قالدقدا، قورو ياپراقلارى تو كەرەش كىبى بىر شووولتى حاسىل ايدەر. ا كەر خوراندا قېشى اىي كەچىرە ايسە، آزاچىق قالدقدا «زى...ز...» دىيە ھەپسى بىردەن سەونچىلى بىرسەس چىقارېر ۋە بىردەن ھەمان توقتارلار. بالقورتلارڭ سەسلەرى اونلارڭ اوز آرالارى لاف ايتەلەرىنەدە يارار. مەسەلا ساكىن بىر سەس ايشىدىكىدە راحت قالدقلارى خالدا، قورقونچىلى بىر سەس ھەپسىنى قوزغار ۋە ھەيەجانە كەتېرىر.

بالقورتلارڭ ياپدىقلارى اوجىكلەر

ياشچىكىدە بالقورتلارڭ ياشادىغى يۈوا بالموىندان بايلىمىش بىر قاچ سىرا حوجرەلەردەن تەشە ككول ايدەر، كە بوڭكا سولاق نامى وىرىلىر. سولاقلار آلتى كوشەلى ۋە آلتى تارافلى حوجرەلەردەن مەيدانە كەلىر. بويە حوجرەلەر سولاعڭ ھەر ايكى تارافىندا بىر ۋەرشوق مورەبىئە كۈلەمىندە كى بەردە 160 دانە قادار وارد. ايشتە بالقورتلار بو حوجرەلەرە، توپلادقلارى بالى ۋە چىچەك تۈزىنى ساقلارلار. بىنە بو حوجرەلەرە آنا بالقورت يومورتالارنى قويدىغى كىبى ياش بالقورتلاردا بورادا چىقوب بوپورلەر.

بالقورتلار ايکي تورلي سولاق ياپارلار: بيريسي بير آز
که نيشجه اولوب، اوگما آزمان سولاغي ديرلەر. آنا بالقورت بونلارگ
ايچهريسينه نەسلە خزمەت ائتمە يەجەگ بومورنالاری قويار، که بونلاردان
آزمانلار چيقار.

ديکەري بير آز اوافقجا اولوب بونلارا بالقورت سولاغي
ديرلەر. آنا بالقورت بونلارگ ايچهريسنه آنجاق تەناسولە خيزمەت
ايدەجەگ بومورتلار قويار، که بونلارداندا بالقورتلار حاسيل اولور.
بو ايکي تورلي حوجره لەرگ ايکيسي دە عاني زەماندا بالقورتلارگ
تولاديني ايحتيات باللارينگ ساقلانماسي ايچون کيەر وازيفه سيني
کورورلەر، سولاقلاری بيري بيريندەن باش بارماق وه ياخود
بیر سانسیمه ترو اوزاقليغیندا قویارلار. سولاقلارگ اوزه رينده اکەري
اوزونجا آرموت شه کلينده تور ياچيقلار کورولور، که بونلار آنا
بالقورت بوواسيدر.

بالقورتلار آنا بالقورت بوواسيني باشدا که نيش حوجره لەر
شه کلينده ياپارلار، آنا بالقورت بو حوجره لەر بومورتا قويدقدان
سوگرا اونلارگ که نازلاريني اوزاتوپ يوقارودا سويلە نيليش
آنا بالقورت بوواسي شه کليني وبرلەر. ايشه بو بووادادا آنا
بالقورت دوغوب اوسەر. آنا بالقورت بو بجا، ايشجي بالقورت وه آزمانلار.
دان بويوک اولديغيندان اونگ ياشاماسي ايچون دە بير آز مەيدان يەر
کەرە کدر. آنا بالقورت بواسي اکسەري سولاقلارگ بان وه ياخود
آشاغي تارافلاریندا بولونور.

أبي به سله نهن حابوانلار تهريله رينك آلتيندا ياغ حاسسيل
 اينديكلهري كيبي، بالقورنلاردا ووجودلهريندا بال مومي يابارلار.
 بال مومي بالقورنلارك آلديني غيدانك آرتقاج قيسى اولوب، به ياز
 بال مومي تاباقالاري شه كلينده، قارينلارينك آلت تارافيندا كي اينجه
 زارلاردان تهرلهب چيقار.

بیر فونت بالمومي ياپيله اسی
 ایچون سه کیز فونت قادار بال سارف
 ایدایدیکیندهن بالقورتلارك بال مومي
 یابمالاری کارلی ده کیلدر. (چونکه
 بالمومي نی زییاده سیله تهرلهب چیقار.
 مالاری ایچون چوق مقداردا بال به مهك کهره کدر.)

۱. زهرینده به یاز بالمومي تاباقالی
 بولون بالقورت قارینینک آلت تارافی

به گئی یابیلان سولاغک توسی به یازدر، اکر اونی آنه شده
 ایرته جهک اولورساق هیچ بیر تورلی چوکوننی قالماز. لاکین
 بو سولاقلارک ایجه ریسنده بالقورت بالالاری چیقدهچا، اونلار
 قاراروب قانیلاشیر وه حوجره لهرک کوله می کوچولیر. بونک
 سه به بی اسه، آشاغی دادا کوره جه گیمز کیبی، هر بال قورتجینی
 کندی سیندهن سوگرا قابوغینی براقیر، بو قابوق حوجره لهرک
 که نارینا او قادار سبقی بابیشیر، که بالقورنلار اونی هیچ بیر
 سورته نه قوباروب آلا بیلیر، وه نه ده چیقاروب آتا بیلیرلر.
 بوله لیکله اونلار بو قابوقلاری کندیله رته ماخوس بر بولیس

دەنپەن تونقال ابلە - حوجرەلەرك ايجينە يايىشىدىروب قوبارلار.
اكر بويلە اسكى سولاغى ايرتەجەك اولورساق، قابوقلارى قوگور
بىر تاباقا حاليندا چوكوب قاپلار. بەك اسكى سولاقلار آرتىق
قوللانمايا كەلمەز، بونگچون اولارنى باشچىكەن آلوب بەرىنە
نازە بالمومىندان يايىلانلارنى قوبولور. بويلە دە گىشىدىرەمە ھەبسى
بىردەن يايىلمايوب ياواش، ياواش ۋە ايكى سەنەدە بىر دەقما
دە گىشىدىرىلسە بەتشىر.

4 بالقورتلارڭ چوغالماسى

بالقورت خوراندا سىندا باشابانلارڭ ھەبسى آنا بالقورتڭ
قويدىغى يومورتالاردان چىقارلار. آتچاق آنا بالقورت يومورتا
قويا بىلىر ۋە بويلە ليكلە اشجى بالقورتلار مەيدانە كەلىر. اكر
كەلىشىكلى شارنلار اولسا آنا بالقورت كوندە 2500 يومورتا قويا بىلىر.
آنا بالقورت بوتون عومرىندە بىر كەررە چىقىنلەشىر ۋە بونىڭ
ايچوندە باشچىكەن اوچوب چىقاراق آزمان ابلە راست كەلىشوب
بىرلەشىر. آنا بالقورت چىقناشدىكەن آزمانڭ بوتون اورلوغى
آنا بالقورتڭ اورلوق تورباسىنا توكولور ۋە اورادان عومرنىڭ
سوگىنا قادار كەرەك اولدقجا سارف ابدىلىر.

آنا بالقورت بەش سەنە ياشار. لاكىن اوچ دورت سەنەدە
بىر كەررە دە گىشىدىرەمەك داھا ايدىر.

اكر ھاوانڭ بوزوقلىغى ۋە ياخود آزمانلارڭ سوقلىغى
سەبەبىندەن 21 - 40 كون ايچەرىسىندە آنا بالقورت چىقناشە.

مەزسە، غومرىنك سو گىنا قادار قىسىر قالير. سو گرادان چىقىلغان شەسە دە
كەبە قالاماز. ائى آنا بالقورت يومورتالارنى حوجرەلەرك اىچەرسىنە
ھىچ بىر دانە بوش حوجرە قالدېرما دان تە كىز اولاراق قويار.
يومورتالار اوزونجا وە بەك اوقاق اولوب، عادى كوزلە بەك
زورلقلە كورولە بىلىر.

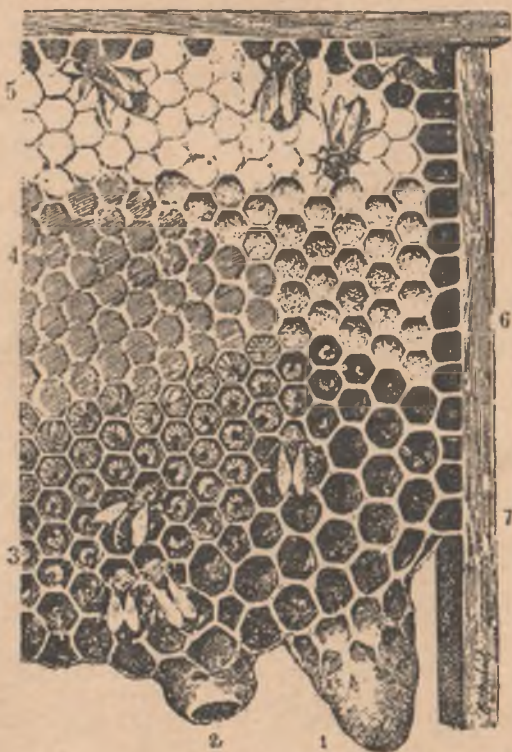
آنا بالقورت يومورتا قويار كەن ايتىدا باشنى حوجرە يە سوقوب
اىچەرسىنك تەمىز اولوب اولمادىغىنى باقار، سو گرا دونوب قارىنك
اوجونى حوجرەنك اىچەرسىنە ائىدىرير وە اىنەسىلە يومورتانى
حوجرەنك دىبىنە بە كىتىر. يومورتا بىر كون دىك تورار، اىكىنجى
كونى بىر آز يانساير، اوجونجى كونى حوجرەنك دىبىنە
دوشەر وە دورتونجى كونى ايسە اىچەرسىندەن كوچوك قورتجىق
چىقار. ايشە بو كوندەن اىغىبارەن بالقورتلار اوز بالالارنى توشونمە گە،
اونلارى بە ياز سو-سوتلە بەسلەمە گە وە قىزدېرماغا باشلارلار.

قورتچىقلار بىر آز اوسدىكەن سو گرا (دورتونجى كونى)
بالقورتلار اونلارك ائىنا-سوتىنە چىچەك توزى قوشارلار. آنجاق
آنا بالقورتك قورتجىقى دائىما سوتلە بەسلەنمە كەدە دەوام ايدەر.
قورتچىقلار بەك چابوق اوسەر وە آرتىق بەمە گە اىحتىاجلارى
اولمادىغىندان، يومورتا قويولغانىنك دو قوزنجى كونى، بالقورتلار
حوجرەلەرى قاققلە قاپارلار، كە بوگا قاقالمىش بالا - قورت
دېرلەر. بالقورت چىقاجاق حوجرەلەرك اوزەرى تە گىز،
آزمانلارك ايسە چىقىق قاققلە قاپالىر. اىچەرسىندە قورتچىقلار بولونان

حوجره لهر ك آغيزيني ايسجه قايادقدان سوگرا، تام بو وقت
 قورتجيقلاردان قوزا حاسيل اولديغندان، بالقورتلار حوجره لهرى
 سيقى بير سوره نده ساروب آير وه اوز سيجاقلاريله بالاجيقلاريني
 ايستماغا چالشي رلار. سوگرا قونداق حالدا كى قوزا، كوزله ريندهن
 باشلاب ياواش، ياواش قارارمايا باشلار. نه ماميله بو بو بوب
 به نيشديكدهن سوگرا ياش بال قورت كه نديسى قاباغيني نه شوب
 حوجره نيك ايجهر بسپندهن چيقار. آنا بالقورت وه آزمان لاردا بو
 سوره تله به نيشوب چيقارلار. لا كين بالقورتلار بومورتا قوبولديغينك
 21 نجى كوني، آزمانلار 24 نجى كوني وه آنا بالقورتلار
 17 نجى كوني چيقارلار. آنا بالقورت ايله ايشجى بالقورتلار
 بومورتالارى بير اولديغندان، آگر هر هر هانكى بير سه به بدنه
 دولايى آنا بالقورت بيردهن غائب اولسا، يا خود بالقورتجى اونى
 آلسا، وه باشچيك ده قوبولغان داها باشقا آنا بالقورت بو واسى
 اولماسا، بالقورتلار هه مان (2-3 كوندهن كه چ اولماماق شارتيله)
 بير قورتجى وه يا خود آنا بالقورت تارافيندان ايشجى بالقورت
 چيقارماق ايچون بومورتا قوبيلان بير حوجره يى سايلايوب آير،
 اونى كه نيشله تير وه قورتجى ميه دانه كه ليديكده اونى چوق
 ميقداردا وه آنچاق سوت ايله به سلهر لهر.

آش ابي وه باشا باجاق به رى ده ميه دان اولديغيندان قورتجى
 به ك چابوق اوسوب، عادى قورتجى قان آنا بالقورت حاسيل اولور.
 ديمه ككه آنا بالقورتك ميه دانه كه لمه سينده آش ايله حوجره نيك
 كه نيشليكينك بو بوك ا هه ميه ني واردر.

اگر بالقورتلار حوجره نى كره كى قادار كهك وه اوزون
ياپوب، قورنجيق وه داها ابيسى يومورتاي ده كوزهل سايلاسلار،
بو سورتهله چيقاريلان آنا بالقورتك تابيعى آنا بالقورتدان هيچ
بىر فهرقى اولماز. (رسم-3)

تورلى حوجره لرى بولونان سولاق.

- 1- آنا بالقورت، 2- آزمان، قالانلارى ايشچى بالقورتلار،
- 3- آنا بالقورت بوواسى، 4- قابانق آنا بالقورت بوواسى، 5-

آجبق آنا بالقورت يوواسى (ايچەرىسىندەن آنا بالقورت جيىماقدادر)،
6- بالقورتلار تارافىندان كەمىرىلگەن آنا بالقورت يوواسى.

آنا بالقورت يومورتالارنى قىشىن فەورال آيىنا دوغرى قويمايا
باشلار. ايبىدا آز، سوڭرا ياواش ياواش يازك اورتاسىنا دوغرى
چوق يومورتا قويار. ايلك باھاردە آنا بالقورت بالىگىز ايشىچى
بالقورت يومورتالارى قويار وە آنجاق يازىن خورانددا كەرەكى
كىيى قوۋەتلەشدىكىدەن سوڭرا، اگەر يەر اولسا، آنا بالقورت آزمان
جىقچاق يومورتالارىدا قويمايا باشلار. اگەر حوجرەلەر ھەپسى
تولو اولوب يومورتا تاشلامايا يەر اولمىسا وە ياخود حوجرەلەردە
بەك تارقىق وە يا سىجاق اولسا، او ۋاقت آنا بالقورت يومورتالارنى
باش آنا بالقورتى جىقارماق ايجون حازىرلانان يووالارا قويار.
باش آنا بالقورت يوواسىندان جىقچاقنى ۋاقت يوواسىنىڭ آشاغى
دوغرى باقان قاياغىنى كەمىروب تەشەرەك ايجەرىسىندەن جىقار. اگەر
بالقورتلاي ھەر ھانكى بىر سەبەبدەن دولايى آنا بالقورت يووالارىندان
بىرىنى آرتىقچاق تاپسالار، اونى ياندىن كەمىروب يوق ايدەرلەر.
آنا بالقورتلار بىرى بىرىندەن تەقەت ايدەر وە راست
كەلىشىدىكىلەرى ۋاقت اينەلەرىلە بە كىدىكەرنى سانجمايا چالشىرلار.
ايشە بو سەبەبدەن، اگەر قارت آنا بالقورتنىڭ ايزىنى وە آرزوسى
اولمىدان بالقورتلار اوغول ياپماق اىستەسەلەر، حازىرلادقلارى آنا
بالقورت يوواسىنى بەك ساق اولاراق قورچالار وە ھىچ بىر سورەتلە
اوشا قارت آنا بالقورتنىڭ باقلاشمىسىنا مەيدان بىرمەزلەر.

قارت آنا بالقورت آرتيق آنا بالقورت يوواسينك آغزنيك
 قابالديغى وه چوق كه چمه دهن باش آنا بالقورنك چيقا چاغيني
 كورد بكدده اوغوللاريله بىرلىكده كەندىلەرنە باشا باجاق بەگى بىر
 يەر آراماق ايجون باشچى كدن اوچوب چىقارلار. باعزان هاوانىك
 بوزوقلىغى وه داها باشقا سه به بدن اونرى اوغول چىقارماق بىر آز
 كه چىكىر بو اسناده باش آنا بالقورت دا يووادان چىقوب بەتشيير. بويله
 واقته رده بىر بىرلەرنى سانچوب اولدورمه مه لەرى ايجون بالقورتلار
 آنا بالقورنلارك راست كه ليشمه لەرنە مه يدان ويرمه زلەر.

يوقاريدا سويلەنلديكى كىسى باعزان ايشچى بالقورتلاردا
 بومورتا قوبارلار. لاکين بوياه حال بەك سه بىرەك اولور، بونگله
 بهر اهر اونلارك قويدقلىرى بومورتلار نه تاسوله خيزمهت ائمه بوب
 بونلاردان باليگز آزمانلار چيقار. اولار اكسه رى هەر حوجره به
 2-3 بومورتا براقىرلار. بويله بالقورتلارا آزمان آناسى
 دىرلەر بالقورتچى بونلاردان چا اوجاق قورتولماغا چالشيير
 وه بونىك ايجون ده بويله باشچىكلەرى بالقورت قورادان بىر آز
 چەتكە كوتوروب ايجەربىسنده كى بوتون بالقورتلارى قاقوب يەرە
 دو كەرلەر. باشچىكى ايسه بينه اووه لگى بهرنه قوبارلار. عادى
 بالقورتلار بهنگيل اولدقلىرى ايجون اوچوب بينه يەرلەرنه واربر-
 لار، آزمان آنالارى ايسه بومورتادان آغىرلاشدقلارىندان دولايى
 اوچاماز وه يەرده قاليرلار. باعزان بو اوسولدا قايدا ويرمه ز. او
 وقت آزمان آناسى اولان باشچىك ايجور بىسنه حازير آغيزى

کتابخانه
 ۱۳۰۲

И. Гаспралы адына
 къырымтатар
 джумхурият
 китапханеси

قابالمش آنا بالقورت يوواسى بولونان رامكا قويارلار. ياش آنا
بالقورت يووادران چيقوب چيغيتلەشوب، ايشە باشلادىقى كىبى آزمان
آناسىنى بالقورتلارڭ اوزى باشچىكەدن قووب چىقاربرلار.
آكەر آنا بالقورت يوواسى اولماسا، او واقت باشقا بىر
باشچىكەدن آنا بالقورتڭ كەندىسىنى آلوب قويارلار. لاكىن
اىلك واقتدە بالقورتلارڭ اجنەبى آنايى اولدورمەمەلەرى اىچون
اونى قافەس اىچەرىسىندە توتارلار. بالقوتلار بويەگى آنايە آلبىدقدان
سوگرا، اوزلەرى بالقورتجىنىڭ قافەسىڭ آغزىنە قويدوغى بالمومىشى
كەمىروب آنايى تىشارى چىقاربرلار.

ياش بالقورتلار حوجرەدەن چىقىدىقلارنىڭ اىلك ھافتاسى نورلو
او خىزمەتلەرىنى باپماق اىچون باشچىكە قايرلار. اونلار كوچوك
بالقورتچىقلارى بەسلەمەك، قىزدىرماق، سولاق باپماق، حوجرەلەرى
نەمىزەمەك ۋە قىشلىق توپلانان بال تولو حوجرەلەرىڭ آغزىنى قاپماق
كىبى خىزمەتلەرلە اوغراشبرلار.

7 - 8 كون كەچدىكەنسوگرا ياش بالقورتلار باشچىكەدن
تىشارى چيقوب اوچوب آيلانما باشلار، باشايدىقلارى يەر ۋە اونڭ
آتراپىلە اىبجە تانىش اولدىقدانسوگرا، ياواش ياواش اوچوب بىر
آز اوزاقلارا كىدەرلەر. بالقورتجىلار بو اوچوشلارا بالقورتلارڭ
اويناشماسى دىرلەر، كە بونى اوغول چىقارماقلە قارىشىدیرماغا كەلمەز.
خوسوسىلە آكەر ياش بالقورتلارڭ اوچوشوب آيلانمالارى ھاوانىڭ
بوزوقلىغى سەبەبىندەن بىر آز كەچىكسە، ھاوانىڭ تۈزلەشمەسىلە

هه پسی بیردەن، شەن بىر سورەتدە، بوبوك بىر بولوت حالىندە باشچىكەن چىقوب اونك اوزەرىندە سەوينجلى بىر وىزىلتى ايله آبلانمايا باشلارلار، كە عاجەمى بىر بالقورتجى بونى اوغول وىرە- جەك زان ایدەر وە بە كلەر. چىقدقلارنىدان ابكى اوج هافتا كەچد كەنسوكرا بالقورتلار آرنىق بال توپلامايا كىنمە بە باشلارلار. بالقورتلار باشادقلارى بەرە او قادار آبشیرلار، كە اكەر اونلارك باشادغى باشچىكى آلوبدا اونك بەرىنە باشقاسىنى قوبساق، اوو لجه اوچوب كىدەن بالقورت هېچ دوشونمەدەن قابتوب بە كى باشچىكك ابچەرىسنە كىرەر.

بالقورتلار بال توپلاماق ابچون عادەتى اوزرە بىر بوچوق ابكى وەرسنىك بەرە كىدەرلەر، بونكلە بەرابەر بەش وەرسنىك مەساقە بە قاداردا اوچوب كىدە بىلىرلەر. ابشە، بو سە بە بدەن اكەر بالقورتلارى بەش وەرسىتەن اوزاق اولمايان بىر بەردەن كە تىرە- جەك اولورساق، اوچوجى بالقورتلارك هە پسى أسكى بەرلەرىنە قابتوب واریرلار.

بالقورتلارك بال توپلاماسى تابىعاندا چىچە كلەرك آچماسىلە باشلار. اوو لجه دە سولەندىكى كىبى، بالقورتلار چىچە كلەردەن تاتلى سو ايله چىچەك توزى آلیرلار. چىچەك وە چىچە كلەر- دە كى تاتلى سولارك چوق بولوندىغى بەرلەردە بالقورتلار كوندە بىكرمى بەش فونت وە داها زىيادە بال توپلایا بىلىرلەر. هەر كونكى بالك مىقدارىنك نە قادار آرتدىغىنى بىلمەك ابچون

باشچىكى بويوك نەرازە اوستونە قويار وە ھەر كۈن چە كۆپ
كاغد وە ياخود باشچىكك اوزەرنە قارانداشلە چە كېسىنى بازارلار.
باشچىكلەر آقشاملارى چە كېلىر.

شىمالدە روسىيە ايچەرسىندە اُك چوق بل توبلانان وقت
لېيا وە قارا بوغداي چىچەك آجدقلارى زەماندر. اوقراينا وە
قىرىمك شىمالىندە بەياز آقاسىيا، قىرىمك اورتا تاراقلارىندا وە يالى
بويوندا مەبوا آغاچلارى وە چول اوتلارى نك چىچەك آجدقلا-
رى واقتدر. ايلك باھار وە ھاوالارك سوووق اولماسىندان، اُكسەرى
يالى بويوندا بادەم آغاچى چىچە كىندەن بالقورتلار بال آلامازلار.
بالقورتلار چىچەكلەردەن آلدقلارى تانلى سو وە چىچەك
توزىندان باشقا آغاچلارك وە خوسوسىلە سەلوى آغاچىنك غونجالا-
رىندان توپلادقلارى بىر نەوع كلەي دە تاشسىرلار. بو كلەي بالا
قوشولماز. بالقورتلار اونكلە باشچىكلەردە كى بارىقلارى تىقار وە
رامكالارك اوستوندە كى قاباقلارنى قاپاتىرلار.

۵ - بالقورتلار نەردە ياشارلار؟

اۆلدەن بالقورتلار كېيىك بىر حالدا اوز بىلدىكلەرى
كېيى باشى ايدىلەر. اينسانلار ھەر يەردە اولدىنى كېيى، بورادادا
اوز مەنفاعاتلارنى ايلەرى سوروب، ياواش ياوش اونلارى اوز اُسارەتى
آلتىنا آلمايا باشلادى. اينسانلارك بال دېدىكلەرى تانلى شەئى ايلك
كوروب بىلدىكلەرى زامان بالقورتچىلق، آوچىلىق شە كليندە

بابیلودی: بالقورتلار باشیان آغاچ قووشلاری قیدیریلوب تاپیلیر ، اورادا بالتا ایله اورولوب دهلیک آچیلیر . ایچهریسیندهن بالی آلبیر وه ایبتدائی بالقورتجینک بوتون ایشی بوتکله بیتیر ایدی .

بیر آز سوکرا اینسانلار بویله بالقورت بوواسینی تهمامیله بوزوب ایچهریسینده کی بالی آلماق اوسولینی کیشیکسینز تاپدیبلار . چونکه بویله بووالاردا کی بالقورتلار اوجوب باشقا تارافلارا کینه وه بو سورمتله ایله ریده اوندان فایدالانماق مومکین اولمای ایدی . بویله لیکله اینسانلار بووالاری بوزمای ایچهریسینده کی بالیک بیر قیسینی آلوب دیکر قیسینی که چینمهک ایچون بالقورتلار براقمایا باشلادیبلار . حانتا باغزیلاری ، بالقورتلارک بهرله شمه سینه قولایلق اولماق ایچون ، آغاچلارک اوزهرینه ایکی آرشون قادر اوزونلقددا که سلبمیش قووش آغاچ بارچالاری قویمای دوشونوب چیقاردیلار . بویله آغاچلاردا آسرالان بالقورتلار ویاتقا وه وولوغدا غوبهرنلاریندا شیمدی به قادر دهوام اینمه کده در . دها سوکرا اینسانلار بالقوتلاری کوزدهن اوزاق بولوندیرمایی کیشیکسینز نانوب ، اونلاری اولهرینه باقین که تیرمه به وه بیر قاچ دانه لهری نی توبدان بیر آرایا قوبوب اونلاری قورچالامایا باشلادیبلار . ایشته اوندان دا بالقورت قوراسی مهیدانه کهلدی .

شیمدیکی واقعدادا باغزی بالقورتجیلار بیر بوچوق آرشون اوزونلیغیندان ایچهریسی ایچه اوپولوب ته کیزله نمیش آغاچ بارچا-لاری ایچهریسینده بالقورتلاری آسرارلار . بو اویوق آغاچلارک

بوقارى تارافينا جه دو ھللهر قوبولوپ اوزەرىندەن ناخنا پارچاسى
ابلە قاپاتىلىر ۋە اونك اوستوندىن دە تاشلە باسدېرىلىر. بالقورتلار ك
كېرۈپ چىقماسى ايجون يانى باشىدان نو كەرەك بېر دەلىك
دەلىنېر. بو ايجەرىسى اويوق آغاچى آشاغىدا كى آچىق تارافىلە
بەر اوستونە قوبارلار. قاقاس ۋە قېمدا بالقورتلار، بوقارودا سويلە
دىكىمىز اويوق آغاچلار شە كلېندە كى سەبەتلەردە توتولور.
سەبەتلەر سىچاق اولماسى ايجون اوستىندەن بالچىقلە ايسلانوب،
توبانلە سارىلىر. سەبەتلەرى آكسەرى ايكى تارافىنى ايجە قاپا-
بوب يان اولاراق بەرە قوبارلار. لاکىن بو سەبەتلەرك بېر
اويغونسزلىغى اولسا، اودا بالقورتچى سەبەتك ايجەرىسندە نە
اولدىغى كورۈپ بېلەمەدىكىندەن بالقورتلارا ھەر ۋاقت كەرەك اولان
ياردىمى وېرەمەز. بويلە سەبەتلەردە آسرالان بالقورتلار كەلىرى دە
چوق آز اولوب، آكسەرى اوتلاردا بالقورتلار غائىب اولورلار.
بالقورتچىلىغى دوغرى اولاراق ۋە فەننى سوردندە آلوب
ۋارماق ۋە اوندان أبى داخود آلماق ايجون، موتلاقا آچوب
باقماسى ۋە ھىچ بېر حوجرەبى زىيانلامادان، بېر داملا بال
دو كەمدەن ۋە ھىچ بېر بالقورتى اچولاندىر مادان داغىتوب قاراماسى
مومكىن اولان رامكالى باشچىكلەر آسراماق كەرە كدر. مەسەلا
دېھام كە بېز چوق مىقداردا باشچىكەن اوچوب چىقان
آزمانلار ك توبلاندىغى كورەمەز، لاکىن باشچىكەدە آنا بالقورت
اولوب اولمادىغى بېلەمەز. آنا بالقورتى قىدىروب تاماق كەرەك.

چونکه اونى قیدروب تايماز وه عاجله ياردیم ویرمهزنهك بوتون خوراندا غایب اولاييلير. سه به تندن وه ياخود آغاج قوووشيدان ناسل ایدمده آنا بالقورتی قیدروب تايا بیليريز؟

تابیعی سولاغی بارلامق كهرك. رامكالی باشچيك ده ايسه بو ایشی بیر قاج دایقدا يایماق مومکین اولور. وه ياخود فارز انه بيك، كه آنا بالقورت اولوب خوراندا او كوز قالدی. بو حالدده بالقورتلارك به كیدن اوزلهرينه آنا بالتوت چيقارمالاری ایچون باشقا بیر باشچيكدن ایچهرسینده قورتچلار وه ياخود بومورتلار بولونان سولاق بارچاسی وه يا بوتون بیر سولاق آلوب قویماق كهرك. آغاج قوووشی وه با سه به تنده بو ناسیل یادیلا بیلير؟

یینه يا سولاغی بارلاماق كهرك وه یادا خوراندا غایب اولاجاق. رامكالی باشچيكده بو ایشی ده غایهت قولای وه هیچ بیر زیانئز يایماق مومکین: باشقا بیر باشچيكدن ایچهرسینده قورتچیق بولونان بیر رامكا آلوب قویماقده ایش بیتهر.

رامكالی باشچيكلهرك بیر چوق دورلی سولاری واردر. رامكالی باشچيكلهرك ائك موهیم قیسمی اونلارك رامكالاریدر. رامكالاریندا کی قهرقلارینا كوره بوتون باشچيكلهری، آلقاق رامكالی وه یوكسهك رامكالی ناميله ایکی قیسمه بولمهك مومکین در. آلقاق رامكالی باشچيكلهرك ایچینده ائك چوق داغیلانی دادان - بلات، وه یوكسهك رامكالیلارك ایچینده - لهوتسکی نئك

باشچيكله ريددر. بالقورتلارك كه ندى له رى ايجون اك كه ايشيكليسى، اونلارا مومكين اولديني قادار آرتمايا وه چوغالمايا ايمان ويرهن، آنا بالقورتك يومورتا قوماسى ايجون حوجره لارك بوشا. لماسيني به كله مه به جهك قادار يه تيشه رليك به رى بولوتان وه بالقور-تلارك فيشلاماسى ايجون الوه ريشلى اولان باشچيكله ريدر.

دادان - بلات رامكالى باشچيكي قوربوس باخود يووا، ماغازين، آلتوب قوبولا تورغان تيب وه قاباق دان ته شه ككول ايددر. باشچيك قوربوسى بير وه يا ايكي قات ديوارلى اولور. ا كسهرى اوك وه آرقا ديوارلاريني ايكي قات، يان تارافلاريني ايسه بير قات ياپارلار. باشچيكي دوغرى بايق ايجون دادان بلات باشچيكي رامكالارينك اولجوسينك تام اولماسينا ديققات ايتسك كه ره كدر: يووالارا قوبولان رامكالارك ايجكي اولجوسى - يو كسه كليكي 6 وهرشوق (270 ميليمه ترو)؛ كه كليكي $9\frac{1}{2}$ وهرشوق (420 ميلومه ترو)؛ تيشقى اولجوسى - يو كسه كليكي $6\frac{3}{4}$ وهرشوق ($302\frac{1}{2}$ ميليمه ترو)، كه كليكي $9\frac{7}{8}$ وهرشوق (435 ميليمه ترو) اولماق كه ره كدر.

رامكانك بوقارى تاختاجيغى آرتوب تورغان به رى ايله به رابه ر: بويو 480 ميليمه ترو، كه كليكي 23 ميليمه ترو، قالىنلغى 18 ميليمه ترو، يان تاختاجيقلارى: بويو 310 ميليمه ترو، كه كليكي 23 ميليمه ترو، قالىنلغى $3\frac{3}{16}$ وهرشوق (138 ميليمه ترو): آشاغى تاختاجيغى: بويو $9\frac{1}{2}$

وهرشوق (420 ميليمه ترو)، قالينليغي $\frac{3}{8}$ وهرشوق (15 ميليمه ترو) اولماليدر. ماغازين رامكاسي نك ايجكي اولجوسي: يو كسه گليكي 3 وهرشوق (135 ميليمه ترو) كه گليكي 420 ميليمه ترو؛ نيشقي اولجوسي: يو كسه گليكي 155 ، كه گليكي 430 ميليمه ترو.

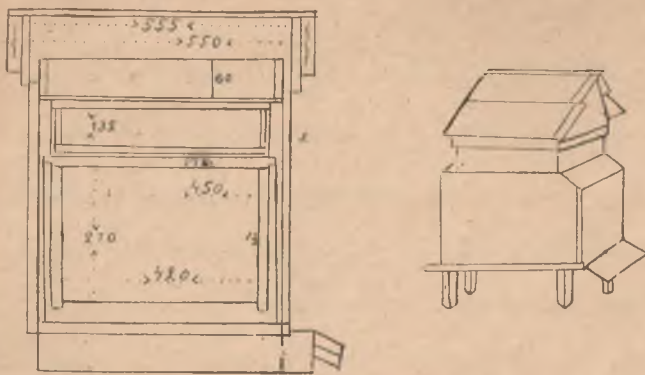
قوربوس 33 ميليمه ترو قالينليغيندا كي تاختادان يابيلير. يان ديوارلارينك كه گليكي 495 ميليمه ترو، اوك وه آرقا ديوارلارينك كه گليكي 517 ميليمه ترو، يو كسه گليكي ده 408 ميليمه ترو. ماغازين قوربوس ابه بير كه گليكده يابيلير. يالگيز ديوارچيقلارينك يو كسه گليكي 165 ميليمه ترو.

تيبنيك اولجوسي: ايكي قات ديوارلي ياشچيكك تيبنيك اوزونليغي 578 ميليمه ترو، كه گليكي 480 ميليمه ترو قالينليغي 33 ميليمه ترودر.

بووالارك كه ناريندا كي آلوب قويمالي تاختالار يه ره قادار يه نيشمهك كه رهك اولوب بو يو 451 ميليمه ترو، يو كسه گليكي 385 ميليمه ترو.

قابق يا ايكي تارافا ياتيق وه يا يالگيز بير تارافا ياتيق اولور. اولجوسي تام بير موراباع اولوب، هر تارافينك بيرى بيريندهن ارزاقليني 525 ميليمه ترو. قاباغك يان ديوارچيقلاري 55 ميليمه ترو يو كسه گليكينده يابيلير. قابقدا هوا كيرمه سيه

ماخسوس ابكى دانه نهقه سليك اولوب ايچهر يدن چيلته ر، تيشا-
ريدان دا سورمه ايله قابالير (رهم - 4)

رهم - 4 ددان بلات باشچىكى

ساغدا تيشقى كورونوش، سولدا اورتان كه سيلد بكنده كى
كورونوش.

C - باشچىك بووا قىسمى. II - ماغازين، Ch - ماغازين
رامكالارى، tl - اورتو، Cp - قاباق، t - نهقه سليك، a - باشچىك
بالقورتلار كىروب چىقان قابوسىنى ساقلابان تاختا، e - قابو، T
بالقورتلارك اوچوب كهلوب فونقلارى تاختا. ددان بلات باشچىكى
بوواسينا 2 رامكا سىغار، ابكى باليندان بيره ر دانه آلوب قويمالى
تاختالار قوبولير.

رامكالار اوستوندىن بهزله اورتولور وه رامكالارك آراسينا
دورت كوشه آغاج پارجالارى قوبولير. بهزىك اوستوندىن آغاجدان

بايبلوب ايجهرىسى بيجقى تالاشى وه ياخود بالاو دولديرلوب
اوستيندهن يينه بهز قابلانان بىر باسدىق ايله قاباتيلير. عاينى بويله
باسدىقلار قيشين سىجاق اولماسى ايجون باشچىكك يان تارافلارنادا
قوييلير. باهارده يان تارافلاردا كى باسدىقلار آلبىر، اوستينده كى
ايشه يازين سىجاقلارا قادار قالير. باشچىكك بالقورت كيروب
چىقان قابو تەشيكىنى آشاغيدا يابارلار، باعزان ايكنىجى بىر
قابويدا يوقارودا آچارلار. قيشين يوقارو قابو قاباتيلير.

٦) بالقورت قورايى ناسيل يهرده قورماق كهره كدر؟

بالقورت قورا بهك آچىق وه كونهشه قارشى اولمايان توز
بىر يهرده ياييلير. كوچوك ديره كلهر، چاليلار، وه اك ايسى
مه يوه آغاچلارى، كونهشك ياقىجى زيباسيندان ساقلادىغى ايجون،
بالقورت قورانك بويله يهرلهرده اولماسى حاتتا فايديلدر.

بو يوك ديره كلهر وه سبق مه يوه آغاچلارى، زيباده كولكه
يابدىقلارى وه ساباحلارى سالفىلق ويردبىكلهرى ايجون، بالقورتلار
نافيله يهره چوقچا باشچىكده قالماق وه بو سه به بدن ايشه كه چ
چىقماق مه جبوريه تينده قاليرلار. بالقورت قورا سوغوق سىرت
به لهريندهن قورچالانمايلدر. بالقورت قورا ياقينلاريندا كهك آقن
سو بولونماسيدا ابي ده كيلدر. چونكه بالقورتلار ايجونلار بال
توبلاماق ايجون سودان اونه به اوچوب كيدهجه كلهريندهن، آغبر
بو كله كهرى دونهر كنن بهلكى سودان كه چه مه يوب غايب

اولورلار. باشچيكلهرك باني كوزه لجه اوتلاردان تميزلنميلي وه
اڭ ابيسي قوم توشه نمه ليدر. چونكه باشچيك باقيلير كهن بيلمه دن
آنا بالقورتى اوتلار آراسينا توشوروب سو گرادان بولاماق
ايحتمالي واردر. اوندان دا باشقا اوتلار آراسيندا ياشايان تورلى
قورت وه بوجه كلهر باشچيكيك ايجهريسينه كيروب اوراسيني
بيسلهر وه تورلو زيبانلار يابارلار. باشچيكلهرك بيري بيريندهن
اوزاقليني بير بوجوق وه داها ابيسي ايكيشهر آرشون
قادار اولمايدير. بالقورتلارك كيروب چيقدقلارى قابو سيرتا باقيدر.
بلمامالى وه اوكونده قالاو، قورا كيبي مانعلهر اولماماليدر
بالقورتلار حايوان قوقوسيني چه كه مه ديكله ريندهن بالقورت قورا
حايوان آخورلاريندان وه چير كهف قويولاريندان اوزاق اولمايدير،
بالقورتچيليق ايله اوغراشماق وه اوندان كار آماق ايسته ين
ههر كيمسه، بولوندينى بهرك جيواريني وه اوندا به تيشه ن
نه باتاي ابي بيلمه ك كه ره كدر. عوموميه تله چيجهك آچان
بوتون آغاچلار، چالى لار، چه گه رلهر، وه اوتلاردان بال توبلانير.
بال آلبان آغاچلارك ايجنده اوفاق وه ايجه يابراقلى شيمالده
به تيشه ن جو كه (ليب) آغاجى بيرينجى بهرى توتماقدادر. بو
آغاج ارته چيجهك آجديندان اڭ اووملكى بال بوندان توبلانير
مه بوا آغاچلاريندان دا چوق بال آلبير كه بونلارك ايجينده اڭ
چوق بال ويره ن آما آغاچيدر. داها سو گرا بوودز
كوپروچ (كلنون)، آق آغاج (قالب آغاجى)، وه باسه ن

آغاچلاری که لبر. جه نوپده اڭ چوق بال ویره ن به یاز آقاسییا
غله دیجیبا، که بیک زه تیون آغاچی، آیلات، که ستانه آغاچی،
بوک، قیزیلجیق، بادهم آغاچی، مالینا، اسمورودینا، کالینا، کروشینا،
لندق آغاچی، ساری آقاسییا، بابیشقان آغاچی، که بیک گول،
زیمولوست وه داها باشقالاریدر.

اوتلاردان اڭ چوق بال ویره نلری: مهربم آنا اونی،
جه بیجک، چای اونی، ماماته که، به یاز وه ساری دونیک، ساری
چیجهک، شالفه ی، بالقورت اونی (بونک قوقوسینی بالقورتلار بهک
سه وهرلر) اوغوللار اوچوب کیمه مه سی ایچون بالقورتلار
بو اوتله باشچی کلهرک بالقورتلار کیروب چیقان قابوسینی اوقالارلار.
بو اوت قیچیشتانادا به گزه بوب که دی ناعنه سی، نامینی دا آبر.
یوقارودا ساییلان که بیک اوتلاردان باشقا اینسانلار تاراقیندان
ساجیلان بیر چوق اُکه به بیجه نلرده واردر که اوتلاردان دا
چوق بال توپلاتیر. مه سه لا: قله وهر، ویکا، اُکه بیجه ن، رایس
مه لیس، سینیک، نِسپارتسه ت بو جینسداندر.

۲ دامکالی باشچی کلهرده کی بالقورتلارک باقیلماسی

بالقورتلارک باقیلماسیندا کی اڭ بو بوک قاعیده - بالقورت قورادا
باقیلماسی که ره کلی اولان ایشلهرک واقیندا باقیلماسیدر، بالقورتلارک
بال توپلایا بیلمه لری آنجاق نه باتاتیک چیجهک آجدینی واقتلرده
مومکین اولدیغندان، اوتلارک بو واقندن که ره کی کیبی
قایدالانا بیلمه لری ایچون او گالا بقیلمه حازیرلیقی اولمالاری لازمدر.

ھەر نہ قادر باعزى يەرلەردە تەبائاتك چىچەك آچما دەورى
بىر بوچوق - ايكى آى قادر دەوام ائىسدە، قوراقلىق مەملە-
كەتلەردە ۋە خوس-ۋوسىلە چول تازاقلارنىدا بو مرددەت آنچاق
5-10 كون قادر سۈرەر. ائىشە بو سەبەبدەن بالقورتچىنىك
بوتون داخودى اكەرى بالقورتلارنك بو بىر قاچ كون اىچەرسىندە
توبلايا بىلەجە كلەرى بالا باغلى اولور. بونكچون بالقورتچىنىك تا
اىلك باھاردەن باشلاپ باپاجغى بوتون ائىش، بالقورتلارى چىچەك
آچما زەمانىنا قادر مومكىن دەرجە قوۋەتلى بىر حالە كەتەر-
مە كدر. بالقورتلارى باقو واقىئە كۈرە دە كىشبر. بالقورت قورادا
راحت ۋە فايدالى ائىش كۈرۈ بالقورتچىنىك اوزبە باغلىدر. اكەر
او آشىقمادان ۋە بىلەرە كدەن ائىشە باشلارسا، بالقورتلاردا اوڭا
كوزەل كوزلە باقوب راحت چالئشماق ائىمگانىنى بولورلار. بالقورتچى
ئىشە باشلار كەن اك اوۋەل اللەرنى كوزەجە باقمالى ۋە ھىچ
بىر تورلى قوقو قالدېرمامالىدر. چونكە بالقورتلار تەر ۋە خوسوسىلە
حايوان تەرى قوقوسىنى، تەرى، سوغان، اسبىرت، توتون ۋە
بونك كىبى شەيلەرك قوقولارنى ھىچ سەۋمەزلەر. قارا ۋە نوكلى
اوربايىدا سەۋمەزلەر. بالقورتچىنىك بوتون خارە كەنى ساكىن اوامالى،
آبدىرامادان، سەس چىقارمادان، رامكالارى توشورمەدەن ائىشلەمەلى،
باشچىكلەرى قارىشدىرېر كەن باۋاش ۋە ھىچ عاجەلە ائىمەمەلىدر.
باشچىك آجىلاجانى ۋاقت قاپوچىغىندان اىچەرى آزاچىق توتون
بىبەرمەلىدر. توتون قوقوسىنى دويدىقلارى كىبى راحتسىزلانوب

اونلار ههمان بير آز بال يونارلار. بالقورتلار بال يوتدبقلاری
وقت قارنلارینی اگمهك وه چاقماق اونلار ایچون کوچلهشیر.

8 - بالقورتجیلیق ایچون کهره کلی آلهتلەر.

ایشه باشلانقدان اؤه اول کله کللی اولان شهیلەر- توتون
چیقارماق ایچون توتنهکیچ آلهنی، رامکالاری بیلشدرماق ایچون
ایرغاقچیق وه آبیات یاخود بینغام بیچاقلاری بدر. راحت چالیشلماسی
ایچون باشینا چیلتهر کهیمهك داها ایدر. (بويله چیلتهری باپماق
ایچون عادی شیلیبا آینوب اترافینا قولایلی بیر مانهرا دیکلیبر،
اوگ نارافینا ایه تول، یه مهنی کیسی بیر شهیلەر توتولور.) بونلاردان
باشقا اوغول توپلابان آلهت، آنا بالقورتی توتوب آووشدیرماق
ایچون قافهس جیک، اوغوللیق کانوغی وه رامکالارا سونعی سورهنده
بالمومی بابیشدیرماق ایچون وواپله ماموزی کیسی آلهنلر لازیمدر.

بالقورتجیلیق آلهتلیری.

- 1 - بینغام بیچاغی، 2 - آبیات بیچاغی، 3 - نووس بیچاغی
- 4 - آنا بالقورت قافهسجیکلهری 5 - اوغوللیق کانوغی، 6 - وواپله
- ماموزی 7 - کونهشده بالمومی ایرتهن آلهت 8 - اوغول توپلابان
- آلهت، 9 - توتس آلهتی، 10 - باشا کهیلهن چیلتهر.

9 ایلک باهار خیزمهتلیری

بالقورتلار قیش راحتلیغیندان سوگرا ایلک باهارده پهك ارته
وه حاتتا قیش سوگلاریندا حاره کهته کهلمه گه باشلارلار. بالقورتلار

چالیشماغا آنا بالقورت بومورتا قوبدقدان سوگرا باشلارلار. چونکه قورتچيقلار بومورتادان چىقدىقلارى كىبى اونلارى بهسلهمهك، ايسىماق كهرك اولا. بالقورت بالاچىقلارنى چىقارماق اىچون كهرك اولان سىبجاق، بالقورتلارك قىشلاماسى اىچون كهرك اولان سىبجاقدان قات قات زيادهدير. قىشلاماق اىچون 8 غرادوس سىبجاق بهتىشدىكى حالدە بالا چىقارماق اىچون 28 غرادوس لازىمدير. بو قادار بوكسهك بىر سىبجاقلىق حاسىل اتمهك اىچون بالقورتلار چوق مىقداردا بال اشاماق كهرك كدر. اكهر بالقورتلار قابالى بىر بهرده قىشلاى ايسههر، سىبجاقلارك باشلاماسيله راحانسزلانماغا وه تىشارى چىقماق آرزوسى كوستهرمه كه باشلارلار. راحانسزلىقلارنىك باشلىجا سه بهبلهرىندن بىرىده، مىعدلهرىنده قىش بويو تويلاوب قالان شهبلهرى بوشالماق آرزوسىدر.

بونىچون هاواسى سىبجاق اولدىنى كون بالقورتچى دىكهر بىر كىشىك ياردىمى ايله باشچىكىكلهرى قابالى اولدىنى بهردن بالقورت قورايا چىقاروب قوساق كهرك كدر. باشچىكىكلهرى، هاوا اىبجه قىزدىقدان سوگرا، اك اىسى كوندوز روسجا ساعات 12دهن 3 كه قادار چىقارملىدير. باشچىكله تىشارى چىقارملىدىقا اسكى بهرلهرىنه قوسىلمالى وه بالقورت كىروب چىقان تەشىكلهرى يىنه اووهلكى تاراقا باقملىدير. بالقورتلارى چىقارمادان اووهل، بولدا اوچوب كىتمهلهرى اىچون، تەشىكلهرىنى قاپاتوب بهرلهرىنه قوبىلدىقلارى كىبى اچملىدير. اكهر بالقورتلار تىشارى قوبىلدى.

قالارى كىيى تەشيك آچىلماز ۋە اونلار اوچوب ھاۋايە چىقماز.
لارسا، مەيدەلەرىندە توپلانان شەپلەرى باشچىكك اچچەرىسىيە
بوشالتاچاقلارىندان سولاقلارى بېسىلەرلەر.

بالقورتلار باشچىككەن اوچوب چىقىدىقلارى ۋاقت بالقورتچى
اونلارڭ ھەر باشچىككەن چىقوب چىقمادىقلارنا ۋە ناسىل چىقىدىقلارنا
دېققات ائىمەلدىر. اكر چىقان بالقورتلار شەن ۋە باشچىكك
اوكوندە اوچوشوب دولاشسالار، اونلارڭ قىشى كوزەل كەچىر-
دىكىنە ۋە ھەر شەيڭ بولوندا اولدىغىنا، اكر تاۋسىز كورۈنسە
ۋە بەردە بوروسەلەر آنا بالقورتڭ غايىب اولدىغىنا حوكوم ايدىلىر،
اكر ھىچدە اوچوب چىقماسالار، بالقورتلارڭ آچلىقدان زاعىفلە-
دىكلەرى آڭلاشلىير. بولە باشچىكلەرى ھەمەن سىجاق بىر
اودايا كىرسەتوب اورادا توتىمالي ۋە بىر آز تاقانلانمالارى اىچون
اوزەلەرىنە تاتلى سىروب سەمەلدىر. بالقورتلار تاقانلانوب شەن
بىر سورەندە وىزىلدامايا باشلايىنجايا قادار اونلارى سىجاق اودادا
قالدىرمايدىر. سوڭرا اونلارى تىشارى چىقاروب ھەمان بەسلەمەلدىر.
ئەرتەسى كۈنى (اكر بالقورتلار اوچوب دولاشوب راحاتلانا
بېسىلەر، شو كۈنى) توپلەرى آلىنا بىلەن باشچىكلەردە اونلارڭ
تابانىنى تەمىزلەمەلدىر. بونگچون اىكى آدام بىرلىككە باشچىكك
فورپوسىنى قالدىرىر اوزەرىندەن قاپاغىنى آلىر، بىر آدىم قادار
اوزاقلىغا قوبار. سوڭرا توبىنى قىرار، تەمىزلەر، سوپورىر ۋە
فورو بىر اسكى ابلە كوزەلچە سورتىدىكەن سوڭرا فورپوسى

يېنەدە بەرېنە قوبارلار. توبلەرى آينماي نورغان ياشچىكلەردە
بالقورت بالاچىقلارنى سوووقلاندىرماماق ايجون بو تەمىزلىكى بىر
آز كەچىكدىرمەلى، وە ھاوانىڭ سىبىقلىغى 10-12 غرادوس
قادار اولمايىنجا باشلامالىدر.

توبلە ياشچىكلەرنىڭ توبى بالقورتلار قىشلادقدان سوڭرا ايلك
باھاردە ياشچىكلەر باقىلدىغى ۋاقت تەمىزلەنەر. وە او ۋاقت
باشچىكك توبى تەمىزلەنەر كەن بوتون رامكالاردا كوزدەن كەچىرىلەر.
تەمىزاو شو سورەتلە ياپىلىر: ياشچىكك بالانورتلار كىرۈپ چىقان
تەشىكىنە آزاچىق توتون (توتون دومانى) بېيەرىلەر، سوڭرا قاباغى آلىنەر،
بەز يارىسنا قادار قاتارىلوب ياسدىق وە آلىنوب قوبىلمالى كەنار
تاختالار چىقارىلەر. ارغاچچىق ايلە بىرىنچى رامكانىڭ باشدا بىر
تارافىنى سوڭرا او بىر تارافىنى بېلىشىدېرقدانسوڭرا ايكى آل
ايلە توتولوب آيناراق ياشچىكك بانىنا قوبولەر. (بو رامكادا
آرتقاچ بال بولونماق كەرە كدر). عانىي سورەتلە اىگىنچى رامكادا
چىقاربلدىقدانسوڭرا باۋاشچا ياشچىك تەمىزلەنمە كە باشلاتىر. ايجىندە كى
چوبلىك بىر ساووتقا آلىنوب توبى اسكى ايلە سورتىلەر. داھا
سوڭرا اوچونچى رامكا آلىنەر، بىر آز يوقارى قالدىرىلوب
كوزەلجە باقىلەر. (باقار كەن حوجرەلەردە يومورتا وە ياخود
قورتچىقلار اولوب اولمادىغىنا دىققات ايدىلەر). ساغ آل تونماقدا
اولدوغى رامكانىڭ اوجىيلە بەرابەر اوگە دوغرى يوروتوب،
رامكانىڭ دىكەر اوجىنى تونان سول آلدەن آشاغى ائىدلەرەك،

رامكا چەۋىرىلىرى و اېكىنچى تاراقى باقىلىرى. رامكايى بىر داھا چەۋىرىدىكىدەنسوگرا ساغ ائىنى رامكا ابلە بىرلىكىدە قالدىروب، سول ائى سىراسىنا كەتىروب قوبار. رامكا چەۋىرىلىرى كەن غايەت ساق اولمالي وە آغىرلىقلارى سەبەبىندەن سولاقلارك قوبوپ توشمەمە. لەرى ايچون رامكالارى يوز اوستى آيلاندىرمامالىدىر. بىر بىرى آردى سىرا بوتون رامكالارى بقوب چىقىدىقانسوگرا، اونلارى تەمىز بەرە قوبار وە نىھايەت اووولجە آلىنوب بەرە قوبىلان اىكى رامكادا بەرەلەشدىرىلدىكىدەنسوگرا تونىك قان قسىمى تەمىزلەنەر. رامكالار باقىلىرى كەن اووولا قىشدان نە قادار بال آرتوب قالدىغىنا دىققات اىتمەلىدىر، قان بال باھارداكى اىلك بال توپلاو زەمانىنا قادار بەتىشمەسى ايچون 4 كىلوغرامدان ا كىك اولمامالىدىر. (قان بالىك مىقدارى كوزقارارى ابلە ناعىبن ايدىلىرى. ھەر اىكى تاراقى تەمامىلە بال ابلە تولو اولان رامكا 3,7 كىلوغرام چە كەر). سوگرا، اگەر باشچىك دە آنا بالقورت كورونمەزسە، يومورتا وە قورنچىقلارك بولونماسى، اونىكدا بولوندىغىنا اىشارەت ايدەر. داھا سسوگرا، اگەر بالقورتلار بوتون رامكالارك اوستونى قاپانماي ايسەلەر، بوش وە آرتقاچ رامكالار چىقاربولوب آلىنەر، بولەلىكلە بالقورتلارك قوندىغى بەرك سانسى آزالاچاغىندان توپلى بىر حالدە بولونان بالقورتلار داھا چوق سىچاق وىرىلەر. باھاردا ايسە سىچاغىك بالقورتلار ايچون بەك بوبوك اھەممەتى واردر. نىھايەت رامكالارى وە باشچىكەن چىقارىلان تاختا، بەز وە

ياسدېنى سېراسېلە بەرېنە قويدىقدانسوگرا باشچىك قابانلىر، اگەر باشچىكلەر آچىلوب باقىلقدىن بېرىسىندە آنا بالقورتىڭ اولمادېنى، دېگەرېندە بال آزلىغى، وه اوچونجىسىندە ھېچدە بال قالمايدىنى كورولسە، ھەمان عاجەلە ياردېم اېتمەك كەرە كدر. آنا بالقورتى اولمايان خوراندانى، غايب اولماماسى اېچون، آنا بالقورتى اولوبدا زاعىف اولان دېگەر خوراندالارا قوشمالىدر. بونكچون اېچەرىسندە آنا بالقورتى اولمايان باشچىك دېگەر كەندىسىنە قوشىلماق اېستەنلەن باشچىك يانينا قوبولۇر.

آناسىز باشچىك قابوچىغىدا آنالى باشچىك قابوچىغىنىڭ باقىدېنى تارافا چەويرىلر. ھەر اېكى باشچىكەدە بېر آز توتەندىكەنسوگرا، باشدا آنا بالقورتلى باشچىك آچىلر. قابانغى، ياسدېنى، بەزى چىقارېلوب، آينمالى تاختا كەنارا چە كېلىدېكەن سوگرا كەنارداكى بېرىنجى وه اېكىنجى رامكا اوگا دوغرى بېلىشىدېرېلر، سوگرا اوچونجى رامكا چىقارېلوب، رامكانىڭ ھەر اېكى تارافىنداكى بالقورتلارنىڭ اوزەرىنە بېر آز اون سەبىلدە كەنسوگرا قايتارېلوب (اون اووئەلەن حازىرلەنر) آنا بالقورت بولونان باشچىكە كى كەنارا چە كېلەن رامكالارنىڭ يانينا قوبولۇر. سىوگرا آنا بالقورتىز باشچىك آچىلر. اوزەرىندە كى بوتون اورتولەر آينوب، تاختا وه كەنارداكى بالقورتىز رامكالار بېلىشىدېرلقدانسوگرا، اوزەرىندە اڭ چوق بالقورت بولونان رامكا آلىنر. ھەر اېكى تارافىنا اون سەبىدېكەنسوگرا، آنا بالقورت

بولونان باشچىكك ايجهرىسنده كى اوولجه اونله سەيىلوب قوبولان رامكانىك ياننا بەرلەشديرىلير. سوگرا ايگىنجى وه اوچونجى رامكالارى آلوب اونلارى دا ابلك اوولكى رامكالار كىبى بابارلار. داها سوگرا قالان بالقورتلارڭ ھەيىنى آنا بالقورتلى باشچىكك ايجهرىسەنە قوبولان رامكالارڭ اوزەرىنە سىلكوب دو كەرلەر. وه نىھايەت آنا بالقورت بولونان باشچىككە كى قالان بوتون رامكالارا بىر آز اون سەبوب، اونلارى دىكەر باشچىككەن آووشدېرېلان رامكالارڭ ياننا دوغرو بىيىشديرىرلار. (رامكا-لارى اونله سەبىكلەرىنڭ سەبەبى، اونڭ باشقا شەيلەرڭ قوقوسىنى غايب اتوب، بوتون بالقورتلارڭ قوقوسىنى بىردى ياپدىغى ايجوندر. بالقورتچىلار ا كسەرى بويە انكى خوراندایى بىر بەرە قوشدېقلارى وقت، قوقولارنىڭ عاينى اولماسى ايجون بالقورتلارى تانلى سىروپ ايلە ساچراتوب سەبەرلەر، لاكىن بو اوسول بالقورتلارى خىرسىزلىغا آلىنىدېراجىغىندان ابلك باھاردە بونى يايمالىدر). بوش باشچىك ايلە آرتىقاچ رامكالارى بەرىندە قالدېرماى اوزاغا كوتورمەلىدر.

ايجهرىسەندە كى قالان بالى 4 كىلوغرامدان آز اولان باشچىكلەرە بالقورتچى بال قوشمالىدر. باشقا تورلى بالقورتلار نە باتانڭ چىچەك آچدىغى واقتىنە قادار كەرەگى كىبى ئاقانلارنوب اولامازلار. اگەر ايجهرىسى بال تولو اولان آرتقاچ رامكالار اولسا اونلارى قويمالىدر. اگەر اولماسا او وقت شەكەر وه باخود

شىنكەن بال وېرىلەر. بونى حازىرلەمەك ايچون ايكى استاكان
شەكەر آلوب اونى قايناماقدا اولان بىر استاكان سويىك ايچىنە
توگەر وە ايرىيۇپ داغلىنجايا قادار قارىشدىرلار. حاسىل اولان
سىرۇپك شەكەرلەنمەسى وە بالقورتلارڭ مېعدەلەرنىڭ اىي تەمىزلەنمەسى
ايچون ايچەرسىنە بىر آز لىمون تۇزى وە ياخۇد سالىسىلووايا
كىسلۇتا قوشارلار. كىلۇستا سىرۇپ داھا سىجاق ايكەندە براقىلەر.
سوگرا بو سىرۇپى بەگى ساغىلان سوت دەره جەسىنە قادار سوووتۇپ
ايتىدا رامكانىڭ بىر تارافىندا كىي، سوگرا چەويرۇپ ايكىنجى
تارافىندا كىي بوش حوجرەلەرە دوگەرلەر.

سىرۇپلە دولدۇرۇلان رامكالار ياشچىكلەرە قويۇلۇر. بو
رامكالارى آقشام اوزەرى بالقورتلارڭ اوچوشۇي. كەسىلدىكەن
سوگرا قۇيماق داھا ايتىدۇر. كۇندۇز قۇيىلسا قۇمىتو ياشچىكلەرە كىي
القورتلاردا ھاومىس ايدەجەكلەرنىدەن آرالارىندا خىرسىزلىق باشلار.
خىرسىزلىق ايسە بالقورتلاردا، خوسوسىلە بال تۇپلانمايان واقتدا،
نادر كۇرىلەن حاللەردەن دەكىلدۇر.

عادەتى اوزرە قۇوۋەتلى خوراندارلار زاعىفلاردا ھوجۇم ائۇپ،
بوتون تۇپلادقلارى بالى آلۇپ كۇنۇرۇر وە ا كسەرى آنا بالقورتىدا
اولدۇرۇپ كىدەرلەر.

القورتلارڭ خىرسىزلىق ايچون كەلدكلەرنى چابۇق تۇيماق
مۇمكىندۇر. خىرسىز بالقورتلار قانۇجىقتان كىرمەبۇپ ياشچىك

اترافیندا ایجهری کیر-مه سی مومکین اولان بیر یاریق آرارلار،
اکهر اوننی تابامازلار سا، ههمان بیردهن ایجهری سوقولوب کیمه که
تیریشیرلار.

خیرسیر اولمایان بالقورتلار ایسه اوجوب کهلوب باشدا
باشچیکک او کونده کی تاختاچیغا قونار، بیر آز راحتلانیر،
سوگرا ایجهری به کیره رلهر. باشچیکده کی بالقورتلارک هه یجانلی
ویزیلتی لاری وه تیشاری دا کی قاوغالاری خیرسیرلارک کهلدیکینه
بیردر اشارهت در. بویله باشچیکلهر ههمان سووق سو ایله سه ربیلوب
اوستوندهن جابو ایله بیر ساعات قادار یاپیلوب تورسا، خیرسیرلار
اوزلهری تاشلاب کیده رلهر.

اکهر خیرسیرلیق هه ب بو باشچیکده ته کرار ایسه،
اونک بهرینی قووه تلی بیر باشچیک ایله ده گمشدیرمهک کهر-
کدر. قووه تلی خوراندا اوزینی کهره کی کیسی ساقلا یا بیلیر.
ماغزی وقت سبروب شیشه بانکا ایجه ریسنده ویریلیر. بو-
نکچون سبروبی بانکا ایجه ریسنه قوبوب، آغزینی نه میز بیر اُسکی
ایله باغلار، سوگرا آووج ایجیله اُسکی نک اوستوندهن
بانکانک آغزینی اییجه قاباتوب باش آشاغی چه ویریلیر. ال آلینوب
بو حالده بانکا رامکالارک اوزهرینه قوبولیر.

یاواش یاواش اُسکی دن اییوب چیقان سبروبی بالقورتلار
حیشدیروب آیرلار. بویله بهسله و که «مه جوری-ایحیاج ایچون
بهسله و» دیرلر، که بیردهن چوق میقداردا، 5-6 فونت ویریلیر.

بالقور تېجىلىق دا تەجرىبەسى چوق اولان باغزى آدمالاردا قوللا-
ئىلان بىر اوسول بەسلەو داھا واردىكى؛ بو كا «چوق داخود
آلماق ايجون بەسلەو» دىرلەر. بالقورتجى بالى چوق آلماق ايجون
ماسرافى دا زىيادە يابار. بو اوسول بەسلەودە سىروپ شىنكەن
اولاراق وىرىبار. ايكى پاي سو بىر پاي شە كەر آلئىر. سىروپ
بالقورتلار نەبات چىچەك آجمايا باشلامازدان 4 ۵ ھاقتا اووۋەلسى
وہ اولە بىر حسابلە وىرىلەر كە، بالقورتلار ك ا ك چوق بال توپلا
ياچاقلارى واقىتە قادار باش بالقورتلار چىقوب بەتىشە بىلسون.
بونىك ايجون دە بالقورتجى نىك، قارار حسابلە اولسادا، ا ك چوق
بال توپلانماچاق واقىتى بىلمەسى كەرە كدر.

كون كوندەن مىقدارنى آرتىراق (4^۱ استاكان، ۵^۱ استا
كان، 4^۳ استاكان) بالقورتلار وىردىكى سىروپ ساپەسىندە، بالقور
تجى بىر جى ھەتدەن بالقورتلار ك بالالارنىك چوغالماسىنا خىزمەت
ايدەر دىكەر جىھەتدەن دە اونلار آرتىق تابىعاتدا بال توپلانماچاق
واقت كەلدىكىنى آڭلائىر. ا كەر بالقورتجى اوزىنىك حىسابىنى
ياكلش توتوب دا پاراسى بەتىشمەسە، وە باخود ھاوالار سوووتوب
زىيادە بەسلەمەك كەرەك اولسا وە بالقورتلار وىرەچەك شەئى دە
اولماسا، بالقورتلار چىقماقتا اولان قورتچىقلارى ائوب اونلارى
حوجرەلەردەن چىقاروب آتارلار. بو سورەتلە بەسلەو چىق خاۋفلى
اولوب، ائدە چوق مىقداردا شە كەر اولمايىنجا باشلاماغا كەلمەز.
اىلك باھاردە بالقورتلار بالاجىقلارنى بەسلەمەك ايجون كەرەك

اولدینیدن، بال قورت قورایا بیر آز اون وه اَك اییسی بولاف وه یاخود نوخود اوننی قومالیدر. بالقورت بو اونله بالا-لارینی بهسلهر. بونداندا باشقا بیر آز نوزلی سوقویلیر. اَکر سو نوزلی اولمازسا بالقورتلار سونی کوبره سوویندان آلرلار.

بالقورت باشچیکلهری ایلک باهاردہ باقیدقدانسوگرا ایکنجی دهفا بیر بوچوق - ایکی هاقنا سوک باقیلیر وه ههر باشچیکه بیرهر، ایکیشهر رامکا قویولیر.

ایلهری ده، بالقورتلار بال توپلاما باشلادقدا، بالقورتچینک یاپاجغی ایش، بال توپلاماق وه بومورنا قویماق ایچون باشچیکه بهتیشهجهک میقداردا بهر اولوب اولمادیغنا دیققات ائمه کدر، بونکچون باشچیکلهر آچیلوب باقیلاراق، کهرهک میقداردا رامکا قویولمالیدر، رامکالار یا حازیر حوجرهلی بالاوز وه یاخود سوننی سوردهنده یاپیلوب ساتیلان بالاوز بابیشدیریلوب قویلیر. دادان بلات رامکالاری بوبو کایکینده کی بالاوز تاباقلارینی بازاردان ساتین آماق مومکیندر.

10. رامکالارا بالاوز-یاپیشدیریلماسی

بالقورتلارک بال توپلاماسینی کهچیکدیرمه مهک ایچون بالاوز لانمش رامکالار اولدمن حازیرلایر. رامکالار شو سوردهتله بالا-ووزلایر: بوش بیر رامکانیک اوست وه آلت تاخناچقلارینا، بیر ییریندهن عاینی اوزاقلیقدا، اینجه تهل کهچه بیلهجهک

گه نیشلیکده تەشیکلەر تەشیلیر. (رامکالار ایچون ماخوس قالایلا.
تمیش تەل ساتیلیر). رامکالار ایکی وه یاخود اوج بەریندەن
تەشیلیر، تەلیک بیر اوجی کوچوک بیر میقله رامکانیک اوستده کی
ناختاجیقینا بە کیتیلیر. سوکرا تەلیک ایکینجی اوجی تەشیکدەن
کەچیریلوب آشاغی ناختاجیقنیک بیرنجی تەشیکینه دوغری
اوزاتیلیر. سوکرا تەلی اوزمەدەن، آشاغی ناختاجیقنیک ایکینجی
تەشیکیندەن کەچیروب چە کەرلەر وه یوقاری ناختانیک ایکینجی
تەشیکینه دوغری اوزاتیلار وه اورادا ایکینجی بیر میق ایله
تەلیک اوجی نی بە کیتیلەر. (اکەر ناختاجیقلاردا اوجەر دەلیک اولسا،
تەلیک اوجی کەسيلمەدەن عاینی سورەتله اوجونجی تەشیکلەردەن
کەچیریلوب آشاغی ناختاجیقا بە کیتیلیر.) بویله چە تەل حازیرلا
نەقدان سوکرا، بیر تاباق بالاوز آلتوب اوزون تارافیندان بیر
سانتیمەترو قادار بوکولور. رامکا باش آشاغی چەویریلوب بوکولور.
لیمیش تارافی آشاغی دا اولماق اوزرە بالاوز تاباغی رامکانیک
اوستونە قوبولور. بالاوز تاباغی نیک بوکولی بەری آل ایله ایکی
اوجیندان باسیلوب رامکانیک ناختاسینا یاپیشدیریلیر. سوکرا باشی
یووارلاق وه تەکیز بیر آغاچ پارچاجیقنی آلوب بالاووزنک بوکولور.
لیمیش بەرنی یاواشجا اوقالامایا باشلارلار. (اکەر اوغولوق قاتوغی
اولسا، باشدا آنەش وه یاخود سیجاق سودا بیر آز قزدیروب
اونکله اوقالانسا داها آبی اولور.) اوقالاو وه سورتودەن بالاووز
قیزوب یومشار وه رامکانیک ناختاسینا آبی یاپیشیر. بالاووز تابا.

غېنىڭ بو كولى تاراقىنى يالىڭز او قلاماق سورمىلە دە گىل، باشقا
ئورلى دە بە كېتمەك مومكىندىر: بونىكچون اوستونە ايرىتمىش بالاووز
ئوكولوب بېر آز سوووتىلسا، بالاووز اوز باشنا ياپىشىر.

سو كرا بېر آل ابلە بالاووز تاباغىنىڭ اورتاسىندان ئوتاراق،
رامكا چەويرىلىر. بالاووزلى رامكالى، اوولجە رامكانىڭ اىچە
رىسىنە كېرە بېلەجەك بو بو كلىكەدە حازرلانا بېر تاختانىڭ اوستونە
قويوب، ووآبلە ماموزى ابلە ياواشدا تەلىك اوستونەدن بورو
تېلىر. (ووآبلە ماموزى ساعات ماشىناسىنىڭ چەلىك چارخىندان
غىبارەت اولوب، اورتاسىندا كى تەشىك دەن كەچەن تەل ابلە آغاچدان
بېر ساپا بە كىتىلىر. وە تەلىك اترافىندا قولايجا دۈنەر.) آكەر
بو آلت اولمازسا، عادى جاى قاشىغىنىڭ آرقا تارافىلە تەل بالاووزا
ياپىشىدىرلىر.

رامكا آرتىق حازىر اولوب، ياشىچىك اىچەرىسىنە قويماق
مومكىندىر. بونى كەناردان اوچونجى رامكانىڭ بەرىنە قويمالىدىر.
سو كرا اىكىنجى كۈنى اورتاسىنا اووشدىرلىر. آكەر بېردەن
اورتاي قويولسا بالاووز سىجاقدان بومشاپ بو كولور. كەنارا
قويولما ماسىنىڭ سەبەبى دە، آكەر بوراي قويولسا بالقورتلار آزمان
بوواسى اوسدىر مەيە باشلارلار. رامكالارا بالاووز ياپىشىدىرلىر كەن
اونى اولدىغى كىبى، ياعنى بالاووز تاباغىنىڭ اوزون تاراقىنى
رامكانىڭ بو بونا كەتىروب قويمالىدىر. آكەر بالاووز تاباغىنىڭ ائى
رامكانىڭ بو بونا كەتىرىلسە، حوجرەلەر عاكس توراجاغىندان اولە

هوچره لهری بالقورتلار اوسدورمه زلهر، شونی دا عاقلدان چیقاراما
لیدر، که هوچره نئک کوشه لهریندن بیری رامکانک یوقاری دیکهری
آشاعی تاختالارینا باقمالیدر، یان تاختالارینا باقارسا اولماز.

اکهر 12 رامکانیک هه بسی قوبولسا، وه یووادادا 4—6، 1
کیلوغرام قادر تازه بال اولسا، وقت که چیرمه دهن ماغازین رامکا
لاری قویماق که ره کدر. اکهر بو رامکالار بالاووزلانماغان
اولسا، باشدا اونلاری بالاووزلاب سوک قوبمالیدر.

ماغازین بالاووزی اینجه اولدیغیندان، باشقاچا اسمارلانیر،
اکهر بو تابیلماسا، ایکی پارماق که گلیکینده بوش بالقورت
بالاووزی آلیوب یاپیشدیریلیر، ایله ریسینی بالقورتلار اوزلهری
یاپارلار. ماغازین رامکالاری تهلسیز بالاووزلانیر، لاکین بالاووز
تاباغی رامکانیک تام اورناسینا که لمه ک که ره کدر.

بال توپلاو آرتوب خوراندای قووه تله ندیکچه، آنا بالقورت
بالاچیققلارینی چوغانماغا وه بالقورتلاردا سولاق یایماغا باشلارلار.
باشدا بقلاری بهر اونلار ایچون آرتیق تارلیق ایدوب خوراندای باشقا
چیقماغا— اوغول ییبهرمه که، به کی بیر مه کان تابوب، به کی
خازایستوا قورماغی توشونمه که باشلار.

11. بالقورتلارک اوغول چیقارو عالامه تلهری.

بالقورتلار اوغوللایاچاقلاری وقت کورولهن بیرضجی علامه ت
— آنا بالقورتک آزمانلار چیقاجاق قسر بومورتالاری چوق میقداردا
قوبماسایدیر.

آنا بالقورتك يوكلى قالماسى ايجون بايگىز بىر دانە آزمان
بەئىشىر. ايخىيات ايجون بىر قاچ دانە داھا قالدېرىر وە قالانلارنى
بوق ايدەرىز. بونك ايجون دە آزمان يوواسى اولان رامكالارى
اورتادان اوزاقلاشديرير وە آنا بالقورتك سەرمەك وارا بىلەجەكى
بىر بەرە قويارىز. اكر آرتىق آزمان يومورتالارى قوبولوب
حوجرەلەرك آغزى قابالمىش اسە. كەسكىن بىر بىجاقلە آزمان
يووالارنىك قاباغىنى وە اونىكلە بەرابەر آزمانلارك باشىنى كەسەرىز.
باشىز آزمان جەسەدلەرىنى بالقورتلار ايجەرى دە توتماز، اونلارى
بولوندىقلارى حوجرەلەردەن تىشارى چىقاروب آتار، وە حوجرەلەرى
تەمىزلەب ايجەرىسىنە بال تولدورىرلار.

اوغوللامانك ايكىنجى عالامەتى — آنا بالقورت يووالارنىك
بايىلماسى وە اونىك ايجىنە آنا بالقورت چىقاقلار يومورتالارىك
قوبولماسىدر. اىي آنا مەيدانە كەتيرمەك ايجون بالقورتلار اكسەرى
5-6 دانە آنا بالقورت يوواسى ياپارلار.

اوجونجى عالامەت — بالقورتلار ايشلەرىنى بىتىرىر. ياماقدا
اولدىقلارى سولانغى نوقتاتىر وە ياپىلوب باشلابانلارنى دا سوگىنا
قادار آتوب وارماي آشاغىدان تەكىزلەب قاپاتىرلار.

وہ نہایت اوغوللامانك عالامەتلەرىندەن دورىنجىسى دە —
كەرك بالقورتلار وە كەرمەك آنا بالقورت دا عومومى بىر راجانسىز.
لىق دويولماغا باشلار. بالقورتلار باشچىكەدن چىقار، بىرى بىرىنە

تاپشیر وه باشچیکک قابوجیغیندا بوزوم سالقیمی کیسی بیری
بیرینه اسلوب نورارلار. باشچیکده اونلارا سیجاق وه تینجیق اولور.
ایلك آنا بالقورت یوواسی نك آغزی قاباتیلدیغی کیسی، بالقورتلار
اوغول چیقارماغا باشلارلار. بیرنجی اوغول دائیما قارت آنا
بالقورته اوچوب چیقار وه آلیجاق بیر بهره قونار. چیقماق
ایچون ایشاره تی باشچیکدن اوچوب چیقان بالقورتلار وبریر.
آنا بالقورت آنجاق بالقورتلارک یاریسی اوچوب چیققدانسوگرا
چیقار. بالقورتلار باشچیکدن چیققلاری کیسی، بشدا اوزله رینک
باشچیکینک اترافیندا دولاشیر. سوگرا دائیره لهری کیتدیگجه
کهنشاه یوب، اولدقچا کهنش بیر مهیدان چابوق اوچوشوب
دولاشان بالقورتلار ایله قابلایر. هاوادا بالقورتلاردان چیلتهر کیسی
بیر شهی حاصل اولور. وه اونلار چاڭ چیکلتی سینی آگدبران
خوسوسی بیر سهس چیقاریرلار.

اوغول اوچوب دولاشیر کهن هاوادا حاقیقتهن چاڭ سهسی
اشیتیلیر. بو بالقورت چیلتهری یاواش یاواش باشچیکدن اوزاقلاشماغا
وه بیر دیرهک، چالی، چه گهر، قازیق وه یاخود باشقا بیر شهی
اترافیندا دولاشماغا وه توپلاشماغا باشلار. بیر آز سوگرا اوچماقدا
ولان بالقورتلارک سایبسی آزالوب، اونلارک بوزوم سالقیمی
شه کلینده بیر بهره قونوب دوردقلاری کورولیر. اوغول بو
حالدا اون داققا وه اکهر بیردهن یاغمور یاغارسا، ایکی
ساعته قادر قالیر.

بالقورتلار ك راجاتلانماسى وه ياتيشماسى ايجون اوغول چيققدقا
اونلارى سسوووق سو ايله سه بيمهك كهره كدر. سوگرا اوغول
نونان آلهنى (اترافى بروسينا ايله قابلى آلهك شه كلينده بير آله تدر)
آلوب قاباغى آچيلير. بير ايله بو آلهنى تونوب اوغولك آلتينا
قويار، وه ديكهر ايله اوغولك قونديغى بوداغى بيردهن سيلكهرلهر.
بالقورتلار بو آلهك ايجهريسينه نوشهرلهر. قالان بالقورتلارى
كارتوندان ياسالغان بير جوميج چيك ايله توبلاب آلير وه قاباغىنى
قاباتوب به كلهرلهر. اكه ر تيشارى دا قالان بالقورتلار، اوغولك
قابالديغى آلهك اوزمريته كهلوب قونسالار، آنا بالقورتك ايجهرى ده
ازلديغى آگلشيلير. بالقورتلار قونوب بيشيجه به قادار به كهلب
سوگرا اونلارى اوغول نونان آلهك ايجهريسينه سوروب قاپار
وه كوتوروب آقشاما قازار سالتين وه قارائليق بير يهره قويارلار.
آقشاما دوغرى بير باشچيك حازيرلانير، ايجهريسينه 4- ر، دانه
بوش بالاووزلى رامكا قوبولير. (اكه ر باشقا بير باشچيكدهن
بالى رامكا آلتوب قوبولسا داها ابى اولور، او وقت اوغول
اوجوب كينمز). توبلانان بالقورتلارى رامكالارك اوستونه دو كهر،
وه اوستوندهن بهز، ياسديق وه قاپاق ايله قاباتيرلار. بو باشچيكك
نه حالدا اولديغى بيلمهك ايجون 2- 3 كوندن بير باقماق
كه ره كدر. اكه ر آنا بالقورت يومورتا قويماعا باشلاغان اولسا،
اوغولك بهك كوزهل بهرله شديكى آگلشيلير.
اوغولك چيقديغى اسكى باشچيكده باش آنا بالقورت مه يدانه
كه لير. او يوواسپندان چيقديغى كيبى ديكهر آنا بالقورت بووالارينا

بافلاشوب ایچهر بینه کی آنا بالقورنلاری اولدورمه که جالشیر .
 لاکین اکهر خوراندا قووونلی اولوب بالقورنلار بیر داها اوغول
 یایماق ایستسه لر، آنا بالقورتنی دیکهر آنا بالقورت یووالارینا
 براقمازلار. وه آنا بالقورنلارک «کوا - کوا» سه سینی آگدییران
 بیر سه سهله بیر ییسه باغیرشدقلاری آشتیلیر.

بیرینجی اوغول چیقدیغینیڭ دو قوزینجی کونی، یاش آنا
 بالقورت ایله ایکنجی اوغول اوچوب چیقار. ایکنجی اوغول
 چه کیده اکسیک اولوب، یو کسه که قونار، اورادان اونى آماق
 کوچ اولور. ائک ایسی ایکنجی اوغولا چیقما یا مه بدان ویرمه.
 مه کدر. بونگچون ده ایلک اوغول چیققدانسو گرا بوتون آنا
 بالقورت یووالارینی که سوب آلوب بالیگز بیر دانه سی قالدییرایر.
 اکهر بالقورتجی واقیتیده بو ایشی باهایدا ایکنجی اوغول
 چیقسا، یوقارودا کوسته ریلن اوسول ایله توبلنوب بینه اووولکی
 باشچیکه قایناروب قویماق که ره کدر. بونگچون آفنام بالقورنلارک
 اوچوشووی توقتادیقان سو گرا، باشچیکک او کوته به یاز بیر
 چارشاف سه ریلوب، اوزدرینه اوغول توتان آله تک ایچهر بینه کی
 بالقورنلار رو کولیر. بالقورنلار سیرا ایله ایچهری کیرمه که ن
 دیقتات ایدوب، آنا بالقورت راست که لدیکی کیبی نونولوب اولدوریلیر.
 (چونکه باشچیکه آنا بالقورت واردر) ایکنجی اوغول
 چیقدیغینیڭ ایکنجی کونی وه داها ایسی شو کونی باشچیک

أبيجه باقلوب باليگز بير دانه آنا بالقورت قالديريلير. قالان بوتون آنا بالقورت بووالارى غايب اتيلير.

أبي اوغول 4,9 كيلوغرام چه كهر، لاكين بويله اوغوللار بهك سهرهك اولور. اكسهرى 1,2-1,6 كيلوغرام چه كهرلهر.

أكهر بالقورتجى أبى ديققات اتمهسه، اوچونجى اوغولدا چيقا بيلير، وه بويلهجه خوراندا تهميله زاعيفلار. بالقورتجى نك وازينهسى اوز قوراسيندا قووه تلى خوراندالار بولونديرماقدر. ديمه ككه تابعى اوز باشلارينا اوغول چيقارو بالقورتجى ايجون هيجده كارلى ده كيلدر. چونكه اوغول يا بالقورتجى نك اوده وه يا قورادا بولونمادىنى وقت اوچوب چيقار، تويلا ب آلاچاق كيشى بولونمادىنى ايجون بير تامام اوچوب گيدهر، ياخود بالقورتلار اوغولى بال تويلانغان واقته چيقايرلار. باكى چيقان اوغوللارا بووالارىنى باساق ايجون چوق وقت كهرهك اولديغندان، بال تويلانچاق وقت كچهر وه اونلار بالسبز قايرلار. وه ياخود اوغول كوز كه باقن چيقار، قيشقا كهنديلهرنك كهچينمهسى ايجون كهرهك اولان بالي تويلاياماز وه اونلارى باشقا خوراندالارك حهسابينه بهسلهمهك كهرهك اولور. تابعى اوغول چيقارونك بوتون كهيشيكزليكله رينى كورهن ته جريبه تلى بالقورتجيلار، سونعى سورهنده وه اينه ديكله رى وقت اوغول چيقارماق چاره سيني نوشونوب تابقانلاردر. جهنوبده اكسهرى بالقورتلار اك چوق بال تويلا دقدانسوگرا (نه باتانك چيجهك آچما واقنى) كه چديكدهن اوغول چيقايرلار. چونكه

بورالاردا بالقورتلار بوستان، زارزاوت کيبي بهرله ردهن اوزله رينک قيشليق که ره کله ريني توبلایا بيليرلر. بو سه به بدن بالقورتلاری تا باهاردن باقوب نه باتانک چيجهک آچما زه مائينا قادار ابيجه تا قاتلانديرمالی وه لا کين اوغول چيقارماغا مهيدان ويرمه مایدیر.

بونک ايچونده يووا وه ماغازينکه رامکالاری واقيندا قويمالی، آنا بالقورتقا يومورتا قويماق ايچون بهر بولونمالی، وه بالقورتلارغا سيقليق وه تيشچليق اولما مایدیر. او وقت بالقورتلارک بير قيسى يوقاروغا - ماغازينکه آووشوب، يووادا مهيدانليق اولور. (اکهر خوراندا داها زاعيف اولوب، رامکالارک هه بسيني قاباتماسا، بالالاری آز وه بالالاری دا 4 کيلوغرام اکسيک اولسا، يووانی سوووتماق ايچون اوستده کی ماغازينکه رامکا قوبولماز سوووق بهرده بالقورت بالالاری کهچ به تيشيرلر. سوگرا باشچيکلهری سيق سيق، هافتادا بير سه فهر باقماق، آنا بالقورت يوواسی وه آزمان بالالاری بولونان يووالاری که سوب آماق، باشچيکه سونعی بالاووز يابيشديريلغان رامکالار قويماق وه ماغازينکه داها حوجره لهری يابيلماغان بالاووزلی رامکالار قويماق سوره تيله واقيتسيز اوغول چيقارونک اوکی آينا بيلير. اوله وقتلار اولور، که بودا چاره ايمهز. او وقت بالقورت بالالاريني رامکالاريله بيليرلکه زاعيف باشچيکلهردهن بيليرينه آووشديرير وه اونلارک بهرينه بوش رامکالار قوبارلار. بال تولى اولان رامکالاريني دا آلوب بهرله رته بوش رامکالار سابلار. بوله ليکله بالقورتجي واقيتندان

اووئل اوغول چيقارونك اوگونى آلوب بالقورنلارى بال نوبلاماق
ايچون چاليشماغا مهجبور ايدەر. باغزى سەنەلەرى بال بەك چوق
مقداردا نوبلانوب اينكى، اوج ماغازين قويماق كەرەك اولور.
ماغازينلەرك آشاغيدان بوش وه بوقاريدان ايسه ايچى بال تولى
اولوب داها آغزى قابايلماغان سوبو قويولير. اكر آرتقاچ
ماغازين اولماسا، يينه شو ماغازينك ايچەريسينده كى بالى بوشاتلوب
قايتاريلوب يەرينه قويولير.

اڭ چوق بال نوبلانان وقت (آقاسيا وه مهبوا دبره كلەرينك
چيچەك آچديغى واقندر) كەچديكى كىبى بالقورتجى سونى
سورەتده اوغول چيقارماق ايشينه كيريشير. سونى اوغول چيقارونك
بىر چوق اوسوللارى اولسادا، بورادا اڭ عادى وه كەلشيكلى
اولوب، تابىعى اوغول چيقاروغا اڭ ياقين اولانيدان باحس ايدەيمك:
هاوانك باخشى بىر كوتينده 12 رامكالىق قووه تلى باشچيكلەردەن
بىرسى آليشير. (12 رامكانيك يارىسيندان زييادەسى بالاچىقلار
اولماليدر) عابنى زاماندا يەگى بىر باشچيك آينوب ايچەريسينه
قورو بالاووزلى 3--4 دانە رامكا قويولير. بو يەگى باشچيكلى
ايچەريسيندن اوغول چيقارماق ايسەنيلەن باشچيكك يەرينه قوبارلار
اڭكى باشچيك ايسه شيمدليك اونيك يانيدا توتولير.

رامكا بالقورتلاريله بىرليكدە آينوب ياواشجا يەگى باشچيكك
ايچينه، اونيك ديوارلاريندان بىرسينك يانيدا قويولير، سوڭرا
حوجرەلەرينك ايچەريسينده قابالى بالاچىقلار وه اوستوتەن ياش

بالقورتلارلە سېقى بىر سۈرەندە قابىلى بولغان ايگىنچى بىر رامكا
آينوب يەڭگى باشچىكك ايچەرىسنە بىرىنچى رامكانىڭ يانينا
قوبولير. داھا سوڭرا بونلارڭ يانينا بوش، بالاووزلى رامكالار
يېلىشىدىرلير، وھ اُسكى باشچىككەن آينان بال نولى رامكادا
كەناردان قوبولدىغان سوڭرا اوستوندىن بەز، ياسدىق وھ قابىق
ايلە قاناتلوب بو باشچىك اُسكى باشچىكك يەرنە بىراقىلير.
اُسكى باشچىكك بال توبلاماقدا اولان بالقورتلارى اوجوب قاتوب
كەلدكە يەڭگى باشچىكك ايچەرىسنە كىرەر. وھ كەلوب قونان
اوغول كىبى، يەگىدەن خازابستوا قوروب، چالاشماغا باشلارلار.
اوغول چىقاربلان اُسكى باشچىكك ايچەرىسنە ايسە اوزەرىندە
بومورتا وھ قورتچىقلار بولغان رامكالار قالير. بالقورتلا بورادا
آنا بالقورت چىقارىر، آزمانلار اووملەن بولوندىقلارىندان آنا
بالقورت كەبە قالير. بو باشچىككەن آينغاندان سوڭ قالان
رامكالارى يەرلەرنە يېلىشىدىروب، قاباغى قاباير وھ باشچىك قورادا
يەڭگى بىر يەرە قوبولور. اَكەر قورادا قووەتلى خوراندا اولسا
بو باشچىكى اونڭ يەرنە قوماق داھا ايبىدر. چونكە اوجوب
كىدەن بالقورتلار قاتوب بونڭ ايچەرىسنە كەلوب كىرەجە كەلەر
رىندەن بو باشچىك قووەتلىر. قووەتلى باشچىك ايسە كەنان
بىر يەرە يەرلەشىدىرلير.

بالقورتلارڭ اڭ جوق بال توبلاو واقتى كەچدىكەن سوڭرا
خوراندارى نە كىزلەمە كە چالشىرلار. زاعىف خوراندار قووەتلى

خوردانلاردان آووشدیریلان بالاجیققلار ایله قاوله شدیریلیر، وه
اکهر ایچهریسنده بالی آز اولسا، قووه تلی بیر خورداننیک یرینه
قوبولور. اوچماقدا اولان بوتون بالقورتلار قایتوب بوتیک ایچه-
ریسینه توپلاناچاقلاریندان قیشلیق کهندینی بال ایله تهئمین ایدهر.
بهک زاعیف خوردانلاری، اورتا حاللی خوردانلارا قوشار وه
یالیکز باشینا اونلاری قورادا توتمازلار. باهاردہ بالقورتلارک ائک
چوق بال توپلاغان واقنی که جدیدکی کبی باشچیگله ردهن
بال چیقاریلماغا باشلانیر.

12. بال آینماسی

بال بهرہ کهنی کوزهل اولان سه نه لهری باهار، یاز وه کوزده
اولماق اوزره سه نه ده اوچ سه فهر بال آینیر. بالقورتلارک بال
توبلاولارنیک توقنادیغینی بیر چوق سه به بله ردهن آکلماق مومکیندر.
بیرینجیسی باشچیگله رده بال آرتووی که سیلیر، ایگینجیسی
بالقورتلار بال توپلاناچاق حوجره لهری یاساماقدان واز که چهرلهر
وه بهک گوگولسیر بیر حالدا چالیشیرلار. وه نه بهت سوساوتنیک
بانیندا بالقورتلار آز کورونور. بالقورت قورادا موتلاقا سو
بولوندیрмаق که ره کدر. بونیکجون بر آغاج آشلوچیق آینوب
ایچهریسنه سو قوبیلیر، سوینک اوستونه ده بالقورتلارک سویا
باتماماسی ایچون تهشکیلی بیر قاقار آغاج بر اقیلیر. سونی
ایکی کونده بیر ده گیشدیرمهک آیدیر.

بالنی بەك ساق اولوب آلماق كەره كدر. باشدا ماغازین
آلنوب بووا باقئیر، وه اورادا آرتقاج بال اولوب اولمادیغنا
دیقتات ایدیلیر. آرتقاج بال اولدیغنی کوردیکده نسوگرا چیقارماغا
مومکیندر.

بونك ایجون ماغازیندن بیری بیری آرئی سیرا رامکا.
لاری چیقاروب بالقورتلاری باشجیگك او کونده کی بالقورت
قونغان تاختانك اوستونه شیدده نله سیلکه رلهر. رامکایك اوستونده
قالانلارینی دا ایسلایلمش قانات وه یاخود چونکو ایله سوپورورلهر.
بال رامگالارینی جابوجاق قبالی بیر اودایا آلوب گیده رلهر.
سولاقلاری پارلاماق وه بالقورتلاری به گیدن اولاری یاماغا
مه جبور ائمه مهك ایجون، سولغا زیبان که تیرمه دن ایچهرسنده کی
بالی چیقارماق چاره سینی تاپقانلاردر. بو خوسوسدا قوللانان ائك
عادی آله نلهر (سه نتروبه ژکا) لاردر.

بونلارک ایچینده ده ائك قولایلیسی ویاتقا آسنافلارینك وه
یاخود لوماگین نك چیقاردیغی سه نتروبه ژکالاردر. بونلار ایچهرسنده
دورت دانه دادان بلات رامکاسی سیغاجق بوپو کلیکده آغاج
وه یاخود دهمیر فوجی دان عیباره ندر. فوجی نك ایچهرسنده
رامکالاری به رله شدیرمه که ماخسوس دورت دانه قاپ اولوب،
اورتاسینده آغاج وه یا دمیردهن یاییلمیش اوزه کی واردر.

قابلار خاج شه کلینده قوبولمش تاختالار ایله آشاغی وه
یوقارودان بیری بیرینه به کیتلمیشه ردر. اوزهك آشاغیدا کی سیوری

اوجيله فوجى تىك دىيىنىدە كى دەمىر تاباقاسىنىڭ اوزەرىنىدە كى
چوقۇر جىيغا بەرلەش دىر بىلەر.

اوزە كىك يوقارى تارافىنا آغاچ وە يا دەمىردەن بايلىمىش
بىر بلانقا كەچىرىلۇپ فوجىنىڭ كەنارلارىنا بە كىتىلەر. بىنە اوزە كىك
يوقارى باشىنا تىشلى بىر چارخ قوبۇلۇپ آغاچ بىر ساپ ايله وە
ياخود فوجىنىڭ كەنارىنا اىكىنجى بىر چارخ داھا قوبۇلۇپ ال
ايله حارە كەتە كەتە بىر بىلەر.

بال چىقاران تىسە نىرۇبەز كا

رامكالاردان بال چىقا-
ربىلاجىنى وقت اونلار آلىنۇپ
حوجرەلەرنىڭ آغىزىنى قاباتان
بالاوز قاباقچىقلار كەسىلەر.
كەسىلەر كەن بالىك پىچاغا ياپىشۇپ
سولانىڭ بوزولماماسى اىچون

پىچاغى سىچاق سودا قىزىدۇرماق كەرە كىدۇر. سولانىڭ ھەر اىكى
تارافىندىن بال قاباقلارى كەسىلدىكىدەن سوڭرا رامكالار تىسە نىرۇ-
بەز كانىك اىچەرىسىنە قوبۇلۇر. رامكالارنىڭ دورتىدە قوبۇلدىغان
سوڭرا باشدا ياۋاش ياۋاش سوڭرا كىتىدىكىچە قوۋەتلى بىر سۈرەتدە
تىسە نىرۇبەز كانىك سابى آيلاندىر بىلەر. سۈرەتلى آيلانمادان حاسىل
اولان قوۋەتدەن، رامكالارنىڭ تىشارى باقان سانجىلارنىدا كى حوجرە-
لەردە كى بال بور كۇپ جىقۇپ، فوجىنىڭ دىوارلارنى اورۇلۇر وە
آشانى آقار. سوڭرا رامكالار آيلاندىر بىلۇپ قوبۇلۇر. چۈنكى

بال رامكالارك يالگىز تىشارى باقان حوجرهلەرىندەن آقار، اورتايا باقانلارى ايسە اولدوغى كىبى دورار. بولەجە رامكالارك ھەر ايكى تارافلارنىدا كى بال چە كيلوب آلىندقدان سوگرا بالقورتلارك رامكالارك اوزەرىندە قالان بالى ائمەلەرى ايجون اونلارى ماغازىنگە قوبارلار. رامكالار ائىجە قورودقدانسوگرا قىشلىق ساقلاماق ايجون سىچانلار توقونما باجاق كىبى بىر بەرە قوبولير وه ياخود بىر سوروققا تىزىلوب اويك تاواننا آسىلير.

رامكالاردا كى بالى حوجرهلەرى بالاوزە قابالدقدان، ياغنى بال بىشىدىكىدن سوگرا چىقارماق داھا ائىدر. چونكە قابالمايان حوجرهلەردە كى بال سولى وه شىنكەن اولاجاغىندان، اوزون موددەت ساقلاماغا كەلىشمەز، آچىر. رامكالاردان چىقارىلان بالى قورى بىر بەردە تونماق كەرە كدر. اكر ديم بەردە تونولسا كەندىسینە دىمى چە كوب شىنكەنلە شىر.

بووالاردا كى بال بىر آز كەچ وه باشچىكلەر قىشلىق يەرلەرىنە قوبولاجاقلارى وقت چىقارىلير. بووالاردا كى سولاقلارك آچىق توسلىلەرى آلىنوب قارارغان سويلارى بالقورتلارا قىشلق كەچىنمەك ايجون قالدىرىلير. بووادان بال آلىير كەن بالقورتجى او بالى توپلاب مەيدانە كەتيرەن بالقورتلارىدا دوشونمەلى وه ائى بىر خوراندانىك قىشلاماسى ايجون 14.3—16.3 كيلوغرام بال قالدىرماق كەرەك اولدىغىنى عاقلدان چىقارما مالدر. باشقاتورلى اولسا خوراندان ازاغىقلار وه باھاردە نە باتانىك چىچەك آچما واقىتىنە قادار كەندىنى توپلاماز.

13. بالقورت يووالارينڭ قيشلىق جييشديريملالارى

روسىيەنىڭ جەنۇب تاراپلارنىدا بالقورت يووالارى سەنتابىر آيىنىڭ اورتالارىنا دوغرى جييشديريملار. خوراندالارى قيشلىق حازىرلەر كەن بالقورتىنىڭ ياپجانى اُڭ موھىم ايش: اونلارا قيشلىق كەرەك مىقدارى بال براقماق؛ وە يووانىڭ كەنىشلىكىنى خوراندانىڭ تاقاينە كۆرە قالدېرماقدىر.

800—1200 غرام بالقورتى اولان بېر خوراندايا بېر پودبال براقماق اولماز. بو او خوراندانى غايب ائىمەك دېمە كدر. بويە يووادا كى خوراندانى قىشى سەلامەتلە كەچىرمەك ايچون كەرەك اولان سىيچاننى بولوندىراماز (بال نە قاندا چوق اولسا، رامكادا او قاندا چوق وە يووادا او نىسبەتە مەيدان اولور). زاعىف خوراندالارى اُڭ ايسى قيشلىق بېر يەرە قوشماقدىر. يووادا نە قاندا رامكا قالدېرماق كەرەك اولدىغىنى بالقورتلارڭ كەندىلەرى كۆستەرىر. اوزەرى بالقورتلە قاپلى اولمايان بوتون رامكالار يووادان ائىنمىلدىر.

اگر كوز سوكلارنىدا باشچىكى آچوب باقدىدا رامكالارڭ آراسىندا كى آلتى آرابىڭ تەمامىلە بالقورتلە قاپلى اولدىغىنى كور. سەك، دېمە كە قيشلىق 8 رامكا قالدېرماق كەرەك، اگر دورت آرابىق قاپلى ايسە 10 رامكا قالدېرماق كەرەك اولدىغىنى آڭلاشلىق. بالقورتىنىڭ توشونمەسى كەرەك اولان مەسئەلەلەردەن بېرىسى دە يووادا كى بالى دوغرى اولراق تاقسىم ائىمە كدر. بالقورتلار ھىچ

بىر ۋاقت دوغرىدان دوغرى بايىڭ اوزەرىندە اوتورمازلار، اورادا اوتلارا سوووق اولور. اوتلار بالقورت بالاجىقلارى اولان رامكالارڭ ۋە ياخود قورو بالاوز اولان رامكالارىڭ، اوزەرىنە قونوب تورارلار.

دېمەك، كە اچەرىسىندە بايىڭز بال اولان رامكالار كەنارا قويۇلماليدىر. قىشلىق قويۇلماق بال رامكالارى شو سورەتلە بەرلەشديرىلىر: ھەر ايكى تارافىندان 3,2 كىلوگراملىق بال رامكا-لارى، كەناردان ايكىنچى رامكالار 2,4 كىلوگراملىق ۋە اورتادا كىلەر ھەر بىرى 1,6 كىلوگرام اولماليدىر. رامكالارڭ چە كىسى قارار كوزلە تاعىن ايدىلىر. بال رامكالارىنى قويۇپ، باشچىكڭ توبىنى دە تەمىزلە-دىگەن سوڭرا، ھەر ايكى تارافدان تاختا ۋە ياسىدىقلار قويۇلىر. رامكالارڭ اوستوندى كى ھاۋا ۋە سو كەچىرمە بەن موشاممالار (قلەيونكا) آلىير، ۋە ا كەر رامكالارڭ آراسىنا دورت كوشە آغاچ پارچاقىقلارى قويۇلىش ايسە. اوتلاردا چىقارلىوب بەرلەرىنە بەنگىل، كەندىردەن ياپىلىش بەز پارچالارى قويۇلىر. ۋە لىحاسىل رامكالارڭ اوستوندى، قىشپىن سىجاقلىغڭ دە كىشمەسىندەن حاسىل اولماق بوولارى چە كوب آلا بىلەجەك كىسى بىر اورتو قالدیر ماليدىر.

ا گەر رامكالارىڭ اوستى ھاۋا ايشلەمە بەجەك كىسى سىق قاباتلىرسا، او ۋاقت بال دىمى چە كىدىكىندەن، بوتون بە بوولار، سو داملالارى شە كلىندە بايىڭ اوستونە قوتار ۋە رامكالاردان آقارلار. بالقورتلار بولە بالى آشاسا ايجلەرى بوزولىر.

عومومسيه تله بالقورتلار سوووقدان، بهك تينجيقدان وه ديمدان قورقارلار. سوووغى قولايلى كه چيره بيليرلەر. لاكين سيحاقدان يا بوغواور وه يادا ايچ بوزوقليغيندان ناقاتدان توشهرلەر.

قيش مودده تينده بالقورتلارى ايچينده اوتورولمايان، سوباسى باقيلمايان، قورى بير اويك ايچهر سينه قوماق داها ايدير. (باغزى بهرلهرده بالقورتلارك قيشلاماسى ايچون بادوال شه كلىنده بهر ايچهر سينده ماخوس بينلار يابيلير.) قابالى بهرده سوووق اولماديغيندان بال آز آشايير. بالقورتلارى قابالى بينايا كوز سوكلاريندا، سووو-قار باشلاغان سوك آووشدير ماليدر. بويله اولماسا سيحاق سه به-بيندهن راحتسيزلانغان بالقورتلار تيشقا چيماغا چاليشير وه ايچلهرى بوزولوب خاستلانيرلار. بالقورت باشچيكله رينى آووشديرير كه ن بهك ديققات ايمهلى، سارسماى وه بير بهره اورماى آلوب كتمه ليدر. آنا بالقورتى بوغوب اولدير ميههك ايچون باشچيكي دوز كوتورمه ليدر. بالقورتلارك قيشلىق اودالارى قارانلىق اولماليدر. ايچهر سينه سيحاكلار كيروب راحتسيزلاماق ايچون باشچيكله نه شيكينه چيله ر تونماق داها ايدير.

قيشلىق تيشارى دا قالان باشچيكله رك اوستونى ايمهجه قاباتما ليدر. بير آرايا قوشوب اوستلهر ته قاميشدان چاير كيمي بير شهى يابماق داها ايدير. اكهر بالقورت قورا كوزه لجه قالاو ايله چه ويريلكه ن اولسا، جهنوب تاراقلاريندا بالقورتلار تشاريدادا قيشى ياخشى كه چيريرلەر. بالقورتلارا كه رهك مقدارى بال

قالدىران، ياشچىكلەرى ايسىجە كوزدەن كەچىرۈپ، ھەر شەيئى يولوندا تايان، بووالارى كەرەكى كىيى توپلاپ، اىچەرىدەن كوزەل اورتەن بىر بالقورتچى باھارە قادار راحت اولابىلىر. ياشچىكلەر تەمىزلەند كدە چىقان بوتون بلاووز پارچالارى باكونەشده (اوستوندەن شىشە ايله قابالى بىر ياشچىك دە) وە يادا بىر ساوونىك اىچىنە دورتدە بىرىنە قادار سو قويلاراق شونىك اىچەرىسىندە ايرىتىلىر.

14. قووش بالقورت آغاچ وە ياخود سەپەتلەردە كى بالقورتلارنى باقىلماسى وە اونلارنى رامكالى ياشچىكلەرە اووشدۇرۇلماسى.

اىلك باھار باقىلىشى:

قووش آغاچ وە ياخود سەپەت اىچەرىسىندە آسراان بالقورتلار قىشلىق اوداغا آلىنغان اولسالار، باھاردە سىجاقلارنى باشلا-غانى كىيى بالقورت قوراغا چىقاروب، ھەر سەپەتنى كەچەن سەنە دورىقلارى بەرە قويمالىدر، باغان باغمورلارنى آشاغىدان اىيۇب سەپەتلەرى اىسلامماسى وە اونلارنى اىچەرىسىندە دىم وە كوف حاسىل اولماماسى اىچون سەپەتلەرى دوغرىدان دوغرى بەرە وە ياخود توبان اوزەرىنە قويماسى، آغاچ وە باتاختادان بىر كوتەرتكى اوستونە قويمالىدر.

سەپەت وە بالقورت آغاچلار اىلك ئىشارى چىقارلىدىقى كون اوزەرلەرىندە كى قىشلىق اورتو آلىنمالمى وە غومومىيەتلە بالقورت-

تلار اوگون راحانسیز ایدیلیمه ی اونلارک راحانجا اوچوب دولاشمالا-
رنا مهیدان ویریلمه لیدر. ایکینجی کونی اکهر هاواسی سبحاق
وہ کونہ شای اولورسا، اوزرله رینده کی قابیلن اورتولر جیقا-
ریلوب، قوروتولماق ایچون کونہ شه قوبولیر، سه بہت وہ بالقورت-
آغاچلاری کوزہ لجه باقیلوب، چویلکدن تہمیزلہ نیر، بوزوق وہ
آزمان یووالاری کہ سیلوب آلبنیر. بالقورت آغاچلارک یانلاری
دیملانمیش ایسه بیر اسکى پارچاسیلہ کوزہ لجه سیلبنیر. ایسلانمیش
سه بہت وہ یاخود بالقورت آغاچلارک ایجلہ رینک قوروماسی ایچون،
دیسیته دورت کوشہ آغاچ پارچالاری قوبولیر. بالقورتلار وہ
خوسوسیلہ بالقورت بالاجیقلا رینی اوشونمہ مک ایچون آقسام لاری بو
آغاچلار آلبنیر، سوکرا ہەر بیر سه بہت وہ بالقورت آغاچ
باشلی باشینا باقیلما یا باشلانیر، وہ باقیلیر کهن شونلارا دیققات ایدیلیر:
1 - سه بہت وہ بالقورت آغاچدا بال قالوب قالما دیقینی بیلیمہ ک
کہرہ کدر. بونک ایچونده با اونلاری چہ کوب باقارلار وہ
یادا بیر چوبوق آلوب اونلارک ایچہ ریسینده کی بالا سوقوب،
اولچہب آگلارلار.

2 - سه بہت وہ بالقورت آغاچدا آنا بالقورت، وہ بالقورت
بومورتاسی وہ بالاجیقلا رینک اولوب اولما دیقینا دیققات ایدیلیر.
بودا بالقورتلارک اوچوشیندان بەللی اولور. اکهر سه بہت وہ یا
بالقورت آغاچدا بالقورتلارک اوچوشی آبی اولماسا، ایشلہرک
اویغونسیز اولدینی آگلایشیلیر. او وافت سه بہت وہ یا بالقورت

آغاچ بېر آز يان قويولوب ياواشجا قاقلوب باقيلير ، اكره
بالقورتلار هه پسي بېردن ويزيلدار وه بېردن توقتارلارسا ،
ايچهرېده آنا بالقورتك اولديغي وه لاكين بالقورتلارك آزليغي
آكلاشيبير . بويله يووالاري شيمدليك بېر ايشاره تله مهسه لاخاچ
ايله ايشارهت ايدمرز . داها باشقا يووالاري باقاراق ، بالقورتلارك
ناقاسيز اوچوشدقلارنا وه ياخود بانينا قاقلوب باقيلدقا اولارك چوق
واقته قادار دورمادان سيزلاييجي بېر سس چيقاردقلارنا راست
كهلبير . ديمهك كه بو يووادا آنا بالقوت بوقدر . بويله خورا-
ندايي بوندان اووهلكي (خاچ ايله ايشارهت ائيلن) خوراندا ايله
بېرلهشديرمهك كهره كدر . بويله اوز باشينا ياشماسي كوچ وه يا
مومكين اولمايان خوراندالاري بېرلهشديرمهك ايجون ، اوغول
توتقان آلهت وه يا عادي بوش بېر باشچيك آلوب اولي
يارسينا قادار ، ايجه بېر ماتهريا وه ياخود ماراما ايله قبالارلار ،
باشچيگك آچيق تارافينا ايچهرېسينده كي بالقورتلار آووشديريلماق
ايسته نيلن سه بهت آچيق تارافيله يانتاييلير . سه بهتلك قابالي ، يعنى
آسل بالقورتلار ياشايان تارافي باشچيكدن بېر آز يوقاربدا
اولماسي ايجون بېر ترمه ايله ترمير ، سوگرا ياواشجا بو يووا
بولونان تارافك يوقاربسيندا كي تەشيكدن توتهمه كه باشلاير . وه
يووانيك يوقاربسينا دوغري آزاجيق اورنولور . توتون وه سس
ايله قووولان بالقورتلار ، باشچيك وه يا اوغول توتقان آلهتلك
ايچهرېسينه تولماغا باشلارلار . قالان بالقورتلاري بېر آغاچ قاشيق

ایله آلوب باشچیککه تولدوریرلار. یوشاغان سه به تی قورادان
آلوب اوزاق بیر بهره براقیرلار. باشچیککه کی بالقورتلار
آزاجیق تانلی شهرهت سه بیلیر وه بیر آزدا اوزهرله نه توته-
تیلیر. بیر بیرله ریه قاوغلاشامالاری ایچون، که ندیلهرنه قوشولا-
جاق سه به تده کی بالقورتلاردا توته تیلوب اوستلهرنه شهرهت
سه بیلیر. سوکرا بو سه بهت وه یا بالقورت آغاجک یاننا به یاز
بیر جابو وه یادا بهشکیر جابوب، سه به تیک آشغی آجیق
تارافی بهشکیرک اوزهرنده کی بالقورتلارک یاننا که لمهک اوزره
آکیلیر وه یادا یان قوبولیر، وه بیر بوداقله بالقورتلار یاواشجه
سه به تیک ایجینه آیدالیر. اُک ایسی بالقورتلاری آقشام اوستی،
اوجوشولاری توقتاغان سوک قوشماقدر.

باعزان سه بهت وه بالقورت آغاجدا کی بالقورتلار آچیلوب
وه یا یاننا اورولوب باقیلدقا، ویزیلدماز وه جهواب وبرمه زهر،
بالقورتلار هیچ کورونمه زهر. بالیکیز قورو یابراق شووتیسینی
آکدیران بیر سهس ایشیدیلیر. بوندان، سه به تده بال قالمادیفینی،
وه بالقورتلارک زیاده سیله زاعیقلاب آنجاق قانچیلارینی اویشتانا
بیلدیکلهری اگلاشیلیر. بویله سه به نلهری وقت که چیرمه دهن
باش آشغی چه وبروب، سه به تده کی یووالاری وه بالقورتلاری
تانلی شهرهت (بیر استا کان سودا ایریتیلهن ایکی استا کان شه کهر
شهره تی) ایله سه به ملی. اووه لجه قایناتوب به کی ساغیلان سوت
دهرمه سینه قدار سووونیلان بو شهره تی ساوونچقلارا دوکوب

اوزمىنە بالقورتلار كى بائاماسى ايجون ناخناچىق وه يا قالقار آغاچ قوبولور. بو ساووتجىنى بالقورتلار كى بوواسىنا باقىن بو كسه كچه بىر بهرە بەرلەشديرىر وه اوزمىنە دە سەبەنى قوبارلار. ياغنى سەبەنى اووملكى حالىنە كەتيرىرلەر. اوزلەرىنى زىيانسىز توبان دىكەر خوراندارا اك ايدىسى آشى آقسام اوستى ، بالقورتلار كى اوچوشى توقتاغاندان سوڭ وىرمەلىدر. سەبەت وه بالقورت آغاچلار- داكى بالقورتلار كىروب چىقان نەشىكى تارلاشديرمالىدر.

سەبەتدەكى بالقورتلار كى اوغول ياپمالارى

آبرىل سوكتلارى ، مايس باشلارىندا بالقورت قورادا آزما- نلار كورىلدىكى كىبى بوتون سەبەتلەرى (وه يا بالقورت آغا- چلارى) دىققاتلە باقوب ايجەرسىندەن اوغوللارغا حازىرلانانلارنى اىشارەت اىتمەلىدر .

سەبەتلەركى اوغول ياپماغا حازىرلەندىكلەرىنى سولاقلار كى آشاغى تارافلارىندا كى آنا بالقورت بووالارى ايله قابالمىش- آزمان بالالارى بووالارىنىڭ مەيدانە كەلمەسىندەن آكلارىز. بولە سەبە- تلەرى ساباچ ساعات آدەن آقسام ساعات 4- 5 كە قادار كوز اتىندا بولوندىرمالىدر. آتچاق بو واقت ايجىندە اوغول چىقا بىلىر . ھەر سەبەتدەن ايكى دەن زىيادە اوغول آلمالىدر. چونكە زىيادە ئاقتان توشەن سەبەت وه ئاقتاسىز اوغول قىشلق كەندىسى تەئىمىن ايدەجەك قادار بال توبالايماز .

ناقاسيز اوغوللاری یا، بالیکیز بیر دایه آنا بالقوت قالدیر اراق
بیر یره قوشمالی وه یادا بویله اوغوللاری ایچیندن چقده-
قلاری اُسکی سه به تله ره قاتارمالیدر. بونکله به راهر بابیلماسی
که ره ک اولان بوتون نه دبیرلهری عاقلدان چیقارمالیدر. یاغنی
اوغوللارک ههر بیرینی تاتلی شهر به تله (اکه اُسکی بال اولسا
داها ایدر. بیر استا کان سرغا ایکی استا کان بال آلیبیر.)
سه به ملی، توتهملی وه آرتقاج آنا بالقورتلاری توتوب
اولدیرمه لیدر.

سه به تله رک یازلیق باقیلووی وه بال آلینماسی

بالی اوغول چیقارمایان سه به تله ردهن آلماق داها ایدر.
چونکه اونلارک آنا بالقورتنی قارت وه بالقورت بالالاری آز
اولور. سه به ت ایچینده کی بالیک آنجاق یاریسینی آلوب. یاریسینی دا
قیشلیق که چینمه ک ایچون بالقورتلارا براقمالیدر. بال آلیبیر کن
بالقورت بووالارینی ییقمامالی وه توتون ایله بوغمالیدر. به ک
سیجاق وه تینجیق کونلهری سه به ت وه بالقورت آغاچلارینی
دیره ک بوداغی وه با توباندان اورولکن اورتولر ایله قابلامالیدر.
اکه اونلار اورتولمه به جه ک اولورسا سیجاقدان سولاقلارک ایریبوب
قوبوب توشمه ک ایحتمالی واردر. بالقورت وه بال بووالارینک
ساقینلاشماسی ایچون کیجه سه به تله ری بیر آغاچ وه یا ناخا
بارجاسی اوزه رینه قوبوب کونهرتمه لیدر. زییاده سیجاق وه تینجیق
واقتلهرده بالقورتلارک هاوا به چقوب بیری بیرینه بابیشوب بوزوم

سالمی شہ کیانده آسیلوب نورمالاری ایچون، بالقورنلار کیروب
چیقان قابوچینک او کونه بیر ناخاجیق قویمالیدر. کهرهک سه بهت
وه کهره که بالقورت آغاچدان آلیان سولاغی تسه نئرو بهز کایا
قویوب ایچهر بسنده کی بالی چیقارماق مومکیندر.

بونک ایچون سه بهت دن که سیلوب آلیان سولاغی تهل چیلته رینک
ایچهر بسینه بهرله شدیر بلوب، رامکالی سولاغدا اولدینی کیبی
تسه نرو بهز کانیک ایچهر بسینه قوبولور. یاواشجا باشدا بیر تارافدان
سوگرا چه ویر بلوب ایکنجی تارافیندان بالی چیقاریلیر.

بالقورت سه په تله ریث قیشلیق حازیرله نمه سی

هر سه بهت وه بالقورت آغاچدا 12,3 کیلوگرام اکسیک
اولماماق شارتهله قیشلیق بال قالدیرمالیدر. آگر بیز اووه لدن،
بوش اولدینی وقت، سه بهتیک چه کیسینی بیلسهک، قالدیر یلاجاق
بالیک مقدارینی سه بهتیک آغیرلیغینا کوره ناعین آنه ریز. آگر
قیشلیق بال آز قالدیر یلسا، بالقورنلار زاعقلار وه باهارده بالاجیق لاری دا
آز وه زاعف اولور. واقبله بال توبلا یاماز، وه اوغولی که چ
یا بارلار که بونلارک هبج بیری بالقورتجی ایچون کارلی شه بله ردهن
ده گیلیدر.

سه بهت وه بالقورت آغاچلاری قیشلیق قورو بیر آمار،
وه عومومیه تله قابالی بیر بهر کیرسه توب قویماق داها آسیدر.
آگر بالقورنلار قویولان اودانیک ایچهر بسی سیجاق اولسا، سه بهتله ری

يان قوماقدا مومكىندىر. (اولو بالقورتلارك بووادان نوشمەسى
وہ بويلەلىكلە سەپەتتەك ھاواسىنى بوزمامالارى ايجون سەپەتتەك باش
تاراقىنى بىر آز كوتەرتەلىدىر.)

ا كەر سەپەتلەر (وہيا بالقوت آغاچلار) قىشلىق ئىشارودا توتولماق
ايستەنلەسە، اونلار يان يانا تىزىلۇپ توبان وەيا بىچەن ابلە قابلاير،
ايچەرسىنە باغمور وە قار اوتەمەسى ايجون اوستەن تاخادان
بىر چاتىر ابلە ياپىلىر.

سەپەتتەك ايچەرسىنە يارىق كىرمەمەسى ايجون بالقورتلار
كىرۇپ چىقان تەشىگى تارلاشدىرلىر. سەپەتلەر توباندان اورولمىش
اورتولەرلە سارىلىر. (لاكىن تەشىكدەن ايچەرى ھاوا ايشلەپ
بىامەلىدىر.)

قىشا كىرەجەك سەپەت وە بالقورت آغاچلاردا شو شارتلار
بولونمايدىر: 1 - خوراندالار ناقانلى اولماق، 2 - يەتتەجەك مىقدارى
بال قالدىرماق، 3 - سىجاق اورتولمەلى، لاكىن ئىنچلىق اولمامايدىر،
4 - شىددەتلى سارىسىنتى، دائىمى كورولتۇ، بائىردى، تونون كىيى
شەپەردەن اوزاق راحت بىر يەر كە قوبولەلىدىرلار.

عومومىيەتلە سەپەتلەرىك قوللانمىسى ھەم كوچ وە ھەمدە
كەلىرى آزدىر. بو سەپەتدەن بالقورتلارى رامكالى باشچىكلەردە
آسراماق داھا ايدىر. ا كەر اووملەدن بەرى قوللانلۇپ كەلەن
سەپەتلەرى، رامكالى باشچىكلەر ابلە دە كىشىدىرەك مومكىن
اولماسا، يىنەدە داخودى جوق آلماق، زاحمەتى آز اتمەك ايجون
باغزى بىر تۈزەلتۇ وە ابلەشدىرەملەر ياپماق كەرەك.

سەپەت ۋە بالقورت آغاچلارنىڭ ئايىلەش دىرلەمەلەرى

سەپەتلەرنىڭ (بالقورت آغاچلارنىڭ) تەبەسى بېنەشېك دەپ كېلىدە
آلىنوب سالىمى ئالاراق ياپىلمالىدىر. ئۇلارنىڭ يوقارى تاراقىنا، آزالارىنىدا
پارماق سىغاچاق قانداق آچىقلىق اولماق اوزرە، اىكېشەر پارماق
كەنىشلىكىنىدە تاختا جەدوئلەر قوبولمىلىدىر.

بالقورتلارنىڭ سولاقلىرى دوغرى ئالاراق ياپمالارى اىچون،
بو جەدوئلەرە بوش بالاووز ياپشدىر مالىدىر. جەدوئلەرى اوست
تاراقىنىدان تەمىز بىر كەتەن بەز اىلە اورتىمىلى ۋە قاباغىنى قاپاتمىلىدىر.
بويىلە سەپەتلەرى بافماق قوللىدىر. اكەر بويىلە سەپەتلەرنىڭ اوستونە
(تەبەلەرى دوز ۋە آچىق اولان سەپەتلەر) قانلىق شە كېلىندە
بىر يالغاۋ قوبولسا داھا اىدىر. بو يالغاۋ 267 مىللىمەتر بو كەسە كېلىكىندە
ۋە اورتاسىندا جەدوئلەرى اولور. بالقورتلار كىرۈپ چىقان تەشېك دە
بو يالغاۋنىڭ اوستونىدە سەپەت تاراقىنىدا بولونور. تەپاتات چىچەك
آچوب بال توبلانماق ۋاقت كەلىدىكە، بو يالغاولارى سەپەتلەرنىڭ
اوستونە قانلىق كىيى كىدىرۈپ قويارلار. (اوزەرلەرىنىدەن اۋولمە
كەتەن بەز آلىنىر.) ياننىدا كى يارقىلار باجىقەلە اىسلانوب، يالغاۋنىڭ
جەدوئلەرى اوستونىدەن كەتەن بەزلە اور تولور ۋە قاباغى قاپاتىلىر.
سەپەتدە كى بالقورتلار يوقارى يالغاولارا كەچۈپ سولاق باسماغا ۋە
اونلارى بال اىلە تولدورماغا باشلارلار. سەپەتلەردە كى بو يالغاولار،
بالقورت ياشچىككەلدە كى ماغازىن ۋازىنەسىنى كورۈرلەر. يالغاۋ
تەمامىلە بال اىلە تولدۇقدان سو كرا، يوقارودان جەدوئلەرنىڭ آراسىنا

بیر آز توتیلیر. بالقورتلار او وقت سه به نه کیره چه کلهریندهن ،
بالقورتچی بال تولو اولان بالغاوی آلوب تسه تر و بهز کایا قویار وه
ایچینده کی بالی چیقاریر. (بالغاو آلدیغی کیبی سه به تی اوستوندهن
که تن بهز وه قاپاق ایله قاباتمالیدیر.) بالغاوڭ ایچینده کی بال
آلندقدان سوگرا، آکهر بالقورتلار داها بال توپلاماقدا دهوام ایته
ایسهلهر، قایتاریلوب بینه سه به نیک اوستونه قویولا بیلیر.

آشاغیدا کی کوسته ریلهن سه به نله ردهن اوتیری اوستونده بالغاو
اولان سه به نله ر عادی سه به نله ره کوره ایکی قات زیاده بال
ویریرلهر: 1 - بالقورت وه بالقورت بالاسی یووالارینی راحتسیر
ایتمه دن اولارک ایچیندهن قولایلیقله بال آلماق مومکیندر. 2 -
بال ته میز اولور. ایچهریسنده جیجهک توزی وه بالقورت بالایقلاری
اولماز. 3 - بویله سه به نله رده بالقورتلارا تارلیق وه تیجلیق اولماز
آز اوغول یبار وه ایکی قات بال ویریرلهر. 4 - آنا بالقورتا
یومورتا قویماق ایچون بهر چوق اولور وه کوزه قادار یومورتا
قویا بیلیر. بویله سه به نله رک ایچینده قیشا کیره ر کهن ، عادی
سه به نله رده اولدیغی کیبی قارت بالقورتلار ده کیلده، یاش
بالقورتلار بولونور. قارت بالقورتلار آکسهری مارت آیینا دوغری
غایب اولورلار وه بونیکجون عادی سه به نله رده باهاردن چوق
میقداردا بالقورت اولولهرینه راست که لیریر.

ایله شدیریلهن سه به نله رک یوقارودا ساییلان قولایلیق لارینا باقمادان
بالقورت آسراماق ایچون اک که لیشیکلیسی بینده رامکالی باشچیکلهر.
اولارک داخودی سه به نله ردهن بیر قاچ کهرره لهر زیاده در.

بالقورتلاری سەپەت وە با بالقورت آغاچدان رامکالی باشچیکلەرە
آووشدیریلماق ایستەنلەر بونی باھاردە بابا بیلیرلەر.

بالقورتلارڭ سەپەت وە بالقورت آغاچدان رامکالی باشچیکلەرە آووشدیریلماسی.

بالقورتلار عادی سەپەتلەردەن رامکالی باشچیکلەرە شو سورەتلە
آووشدیریلیر: رامکالی بیر باشچیک حازیرلانوب ایچەرسیندەن
بالقورتلاری آووشدیریلماق ایستەنلەن سەپەتنڭ یەرنە قویولور.
قویار کەن باشچیکڭ بالقورت کیروب چیقان تەشیکینی سەپەتنڭ
تەشیکلە عاینی بو کسە کلکدە بولوندیرمالیدیر. بونڭ ایچوندە
باشچیک بی کونەرتکی اوستونە قویوب بیر آز کوتەرتمەك
کەرە کدر. سوگرا باشچیک ایچینە بالاووزلی رامکالار بەرلەشدیریلیر.
سەپەتنڭ تەشیک قاپالوب یان تارقیلە، آشاغیسی رامکالی باشچیک
اوزەرنە دایانماق وە یوقاریسی کوتەرتکینڭ اوستونە کەلمەك
اوزە قویولیر.

سەپەتنڭ یوقارسیندا، جەدوئلەرڭ آراسیندا بیر تەشیک آچیلوب
اورادان تونەتلمە بە باشلانیر. یوقارسیندان دا بیر آغاچلە قاقیلیر.

تونون وە سەسلە بەرنەدن قوزغالان بالقورتلار، سەپەتنڭ آجیق
تاراقینا دوغری کیتە کە وە باشچیک رامکالاری اوستونە توشمە گە
باشلارلار. (سەپەتنڭ کەناریندا کی بالقورتلارڭ کیرمە جە کی بەردەن
باشقا، رامکالی باشچیک ھەر تاراقدان کەتەن بەزلە قاپالی اولمالیدر)
ا کەر بالقورتلار باشچیکڭ ایچینە ایستە کسیر کیرسەلەر، بیر آغاچ

قاشيق ايله توبلانوب آلتير وه دوغروجا ياشچيكت ايجينه قوبولير.
سه به تندن بالقورتلارك هه بى آلتوب بيتديكدهن سو كرا اونى
كه نار بير بهره براقمالى وه داها ايبسى قابالى بير اودايا قوبالدير.
رامكالى ياشچيكت اوستدهن قاباغيله قابالير.

سو كرا اوزون بير يىچاقله ياواشجا وه غايهت ساق اولارق
يان وه بوقاريسندان سه به تلهرك
سولاقلارى كه سيلير. كه سيله
سولاق ايجهريسنده كى بال وه
بالقورت بسالاجيقلاريله بىرليكده،
اوچ يهريندهن تاхта پلانقلار ايله
تونديريلماق شارتيله، بوش رامكا-
لارك ايجهريسينه قوبولير، پلانقلارك
آشغى وه بوقاريدا كى اوجلارى
ايب ايله باغلانير. وه ياخود رامكا-
لارك بوقارى وه آشغى تاختلارينا
اووهلجه ميخ قاقيلير وه بومىخلارا
خاج شه كيلنده تهللهر چه كيلير.

بهارده بالقورتلارك سه به تندن ياشچيكت
اوشديريلملارى

بال وه بالقورت بالالارى اولان سولاق رامكايه قوبولوب، باشدا
بير تارافيندان وه سو كرا ايكنجى تارافيندان تهل ايله به كيلير.
سو كرا بو رامكالار بالقورتلار اوشديريلان ياشچيكت ايجينه،
اونوك ديوارنك تيبينه؛ آرالارى بيرره بارماق آجىقلىقدا اولماق

اوزره قوبولير. ديكهر بوش رامكالاردا بونلارنىڭ يانينا يېلىشىدىر بىلدىقدان
سوگرا باشچىك كەتەن بەز، ياسىدىق ۋە قاباق ابلە قاپاتىلىر .
بوندان سوگرا باشچىك بەش كۈنە قادار راحت براقىلىر. سوگرا
بىر داھا باقىلىر. اگەر بالقورتلار بوتون سولاقلارى رامكالارنىڭ
بلانقلارينا ايسىچە بە كىتمىش ايسەلەر، باللى رامكالارى توتوب توران
تەل ۋە تاختا بلانقلار آلىنير. ۋە رامكالار بىرى بىرىنە داھا باقىن،
آرالارينا آنجاق بارماق سىغا بىلەجەك قادار يېلىشىدىر بىرلار.

بويلەلىكلە بالقورتلار سەبەندەن رامكالى باشچىكلەرە آۋوشدىرىلا
بىلىرلەر. خىرسىزلىق اولماسى ۋە بالقورتلارنىڭ اوچوب كىتمەمەسى
ايچون اُك ايسىسى اونلارى آقتام اوستى آۋوشدىرمايدىر.

15. بالقورتلارنىڭ دوشمانلارى

القورتلارنىڭ اُك بۈيۈك دوشمانى بالقورتچىنىڭ كەندىسىدۇر .
بەك چوق بالقورتچىلار بىلمەدەن، اوز جاھىللىكلەرى سەبەبىندەن،
القورتلارى اولدىرەدەن، اونلارا زىيان كەتيرەدەن، اونلاردان
فايدالانامازلار. شىمدى بىلە باغزى بەرلەردە بالقورتچىلار بال
ۋە بالاۋوز آلماق ايچون، سەبەتلەرى كو كورت ابلە ئوتەتۈپ
قوراسىنداكى بالقورتلارنى بارىنى اولدورير. ۋە بويلەجە سوڭ دەرجە
واخشىانە بىر سورەندە بالقورتچىلىق باپارلار.

آلېنان سولاغنىڭ بال دولى اولان حوجرەلەرنىڭ قاپاچىقلارى
كەسىلۈپ آلىندىقدان سوگرا بىر ساۋوتا قوبۇپ سىچاق باقىلمىش

بیر اۆڭ ایچهریسینه قویارلار. اوده بال ایریبوب آقار، بالدان
بوشامیش سولاغی ایسه بهچکادا ایرتیرلەر. سولاقلار بیر بارداغ
تولدوریلپ سهیرهك بیر اُسکی ایله آغزی باغلانیر. بارداق باش
آشاغی چهوریلپ، ایچینه بیر آز سو دوکولن وه اوزه رینه ده
بارماق قالینلیغیندا دورت گوشه چوبوقلار بهرلهشدیریلن چوملهك
ساوونتك اوزه رینه قویولاراق، اونگله بیرلیکده سوایا سوقولیر.
بارداقدا کی بالاووز ایریر، اُسکیدن که چوب سوزولور، بیسلیك
وه چوبلیك بارداقدا قالیر، نه میز بالاووز ایسه چوملهك ساووتدا
تویلانیر. اونلار بالاووزنی ایرتیمه سینی یاخشی بیلیرلەر. نه بابالم
بالقورتلاری غاییب ایدرلەر. اولمی قالان بالقورتلاردان یازدا اوغول
آلوب سه به تله ره بهرلهشدیریر، قارت بالقورتلاری یینه توته سی ایله
بوغوب اولدوریرلەر.

بالقورتك اُڭ داتسیر دوشمانلاریندان بیرسی ده سیچانلاردیر.
اونلار اُڭسه ری بالقورت قاپوچیفیندان ایچهری کیروب، اورادا
یووالارینی بابار وه نه قادار تویلانغان بال اولسا هه بیسینی خراب
ایدرلەر. سیچانلار اُڭ بوپوك زیبانی قیشین بابارلار. قیشلق قابالی
اودالارا قویولان یاشچیکلهری سیق جا بوقلاب باقماق کهره کدر.
قوشلارك ایچینده بالقورتلارك اُڭ بوپوك دوشمانی شچور
(мур) دیر. او باعزان بالقورت قورادا کی بوتون بالقورتلاری
ماحو ایدر. دیکهر قوشلاردان اُڭ زیبانکارلاری— قارلغاچ، تورغای،
سیغیرچیق، بوز تورغای، له کلهك قوشی وه تاووقلاردیر.

بوجه كلەر ايجينده اڭ بويوك دوشمان بالقورتلارڭ كەندىسىدر.
باغزى بالقورت خوراندالارنىڭ دىكەر خوراندالارا ھوجوم ايدەرەك
اونلارڭ بالىنى نالادىغى ۋە كەندىلەرنى اولدوردىكى نادىر كورولەن
حاللەردان دە كىلدەر. بوڭا خىرسىزلىق نامى وىرىلىر كە، اكسەرى
بالقورتلارڭ بال توپلامادىغى ۋاقتلەردە اولور. بوندادا قاباحتلى
بىنە بالقورتچىڭ كەندىسىدر. زاعىف خوراندالارى بالقورت قورادا
توتىماق كەرەكەر. بالقورتلارڭ اڭ آمانسىز دوشمانلارنىدان بىرى دە
— بالاووز سومەسىدر. بو كوچوك چال بىر كوبەلە كچىك اولوب
سولاقلارڭ ايجىنە كىرەرەك يومورتلارنى قوبار، يومورتلاردان
چىقان قورتچىقلار سولاق ايجەرسىندە يوللار يابارق اونى آشاماغا،
اورومچەك آغى كىبى آغ ايلە سارماغا باشلارلار. اكەر خوراندا
قوروتلى اولوب بوتون رامكالىرى قاباسا، ۋە بالقورتچى باشچىكلەرڭ
توبىنى سىق تەمىزلەسە اولە باشچىكلەردە بالاووز سومەسى اولماز.
بىنە بوجه كلەردەن بالقورت قاشقىرى نامى وىرىلەن زەھەرلى
چىبىن بالقورتلارى اوچوب بال توپلاماقدا اولدقلارى ۋاقت توتوب
سيفارق ايجەرسىندەن بالى چىقاربر. بىنە بالقورت دوشمانلارنىدان
اولوباش نامى وىرىلەن كوبەلەك ۋاردەر كە بىر چاى قاشىق بال
ايجەر. بالقورتلار اكسەرى بونىڭ ھوجومىنى قاينار ۋە بىر يەرە
قاباب كلەى ايلە يابىشىدبروب قوبارلار.

قىمىر ساقالاردان قورتولماق ايجون بووالارىڭ كە نارندا كى
اكتوب قوبىلمالى تاختانىڭ آرقاسىنا تاقالىن سەبمەك، ۋە باشچىكلەرڭ
توباقلارنى قاتران، كەروسىن ايلە مايلاماق كەرەكەر، اڭ ايبىسى
باشچىكلەرى تەمىز توتماقدر.

16. بالقورتلارڭ خاستاليقلارى

بالقورتلارڭ اُك يامان خاستاليقلارى كنبيله نس (гнилец) نامى
 ويريلىن خاستاليقدر. بو خاستالق اُكهرى قافقاسدا كورولوب،
 روسيه نىڭ باشقا تاراقلارنىدا اورادان داغىلىمىشدر. بو خاستالىق
 بوقونچىلير. بونىڭله بالقورت بالالارى وه قورتجىقلارى خاستالانير.
 خاستالىق عادى كوزله كورولمى، مقروسقوب دىنلەن، بىر شەيشى
 بىر قاچ يوز دەفما بوبوتوب كوستەرمەن، آله تله باقىلدىدا كوروله
 بىلەن بەك كوچوك باقتەرىيالار واستاسىلە داغىلير. ناسىل كە اينسانلار
 خالەرا، تىف، چاخونىكا كىبى بوقوجى خاستالىقلارا توتولوب اولسەلەر،
 (اينسانلارڭ مېعدەسىنە آش ايله وەبادا قانىنا زەھەرلى باقتەرىيالار
 كىروب ووجودىنى زەھەرلەمە كە وه چوروتمە كە باشلاى، اينسان
 اولە.) بالقورتلاردا بالالارنى آش وىرىر كەن آش ايله بەراپەر
 اولارڭ اىچىنە باقتەرىيالار كىرە وه بالاجىقلار - قورتجىقلار بەك
 نازىك اولدىقلارى اىچون دايانامى اولەلەر، آرتىق اوسوب كەمالىنا
 كەلمىش بالقورتلار بو خاستالىقدان اولمەز آنجاق زاعىقلارلار.
 بونىڭچون كنبيله نس خاستالىقى اولان خورانداندا آرتماز وه كىتىدىكچە
 زاعىقلار. بو خاستالىق اىكى تورلى اولور: بىرىسىنە آروپا
 كنبىلەسى - نامى وىرىلير، كە آچىقدا اولان بالقورت قورتجىقلارنىدا
 اولور، فەنا قوقوماز، لاكىن ساوولتىلماسى بەك كوچدر. دىكەرنە
 آمەرىقا كنبىلەسى دىرلەر، كە قابالى اولان بالقورت بالاجىقلارنىدا
 اولور. فەنا قوقور؛ لاكىن چابوق ساوولتىلا بىلير. ساغلام بىر

خوراندايا ماليك باشچيكنك بووالارى باقلىقدىدا، قورتچىقلارنىڭ
اينجى بەيازلىغى رەنكىندە ۋە روسجا «c» خارفى شە كلىندە ياتىدقلارى
كورولىر. خاستا خوراندادا ايسە قورتچىقلار حوجرەلەرنىڭ بويونجا
اوزايرى، باغزىلارى سارى ۋە باغزىلارى دا قوڭور تۈسدە اولور.
داھا حوجرەلەردەن چىقمايان قابالى بالاچىقلارنىڭ بولوندىقلارى بووا.
چىقلارنىڭ قاباچىقلارى اويولمىش ۋە كەمىرىلمىش بىر حالدە بولونورلار.
بالتورتلار قاباچىقلارى كەمىرىلەر، لاکىن ساسىق قوقۇبى چە كە.
مەدىكلەرى ايجون حوجرەلەرنىڭ ايجەرسىنى تەمىزلا مەزلەر. اكر
بويلە بىر قاپاغى آچوب، ايجەرسىندە كى بولونان شەيى بىر
چويلە تورتوب باقچاق اولساق، اونىڭ چويلە ياپىشوب كلەى
كىبى سوزولدىغىنى ۋە آچىغان دولكەر كلەيىنى آڭدىران غايەت
فەنا بىر قوقۇننىڭ توبولدوغىنى كورورىز. بويلە خوراندادا آتا
بالتورتى بىر قافەسچىك ايجىنە قاپاب 21 كون، ياغنى داھا
خاستالىق بوقمايان بالاچىقلارنىڭ ھەبسى چىقوب بىتىنچەبە قادار تونمالى،
سوڭرا بالتورتلارنىڭ ھەبسىنى اوغول تونان آلەتنىڭ ايجىنە
سېلكوب توشوروب، سالىق بىر بەرە كوتوروب ايكى كۈنە قادار
آچ براقمايدىر. سوڭرا اوستلەرنە فورمالىنى سو (بىر استاكان
سوغا 20 داملا فورمالىن) سەبۈب، ھەر استاكانىنا 12 شەر داملا
فورمالىن قوشولغان تاتلى شەرىەت وىرمەيدىر. داھا سوڭرا اونلارى
تەمىز رامكالى، تەمىز بىر باشچىكنىڭ ايجىنە بەرلەشدىروب ۋە
دىكەر ساغلام باشچىكلەردەن ايكى دانە بالالى رامكا آلوب

قويوب، فورمالين قوشولغان شهربه تله ابكى هافتايا قادار بهسله مه كده دهوام اتمه ليدر.

بو سورمه تله باقيلان بير خوراندان ا كسه ري خاستاليق غاييب اولور، لakin بهش سه نه دن به گيدهن باشلار. ا سكي باشچيكك حوجره لهرى ايجينده خاستالار بولونان بالاووز بووالارنى ابرشمه لي، باشچيكى كار بولكا ايله بيقاب، ايجهر سيني قرمالى وه بير آز باقماليدر. سوگرا كويه سيني قيروب فارمالين ايله ده زينه كيا باقماليدر. (بيقاماليدر). اكر خوراندا آجينلاچاق كيبى اولماسا، ا ك ايسى كوتهره سيني بيردهن باقماليدر. چونكه گيله نس ايله خاستالانغان بير خوراندانى باقوب ساوولتماق بهك كوچ وه ههر زمان مووافقيه تله كه جمه ز. وه اكر بويله بير خوراندا ساوولتماق ايجون باقيلماغا باشلانلاچاق اولورسا، اونى باشدا بالقورت فورادان اوزاقلاشديرمالى وه ساغلام باشچيكله رى باققان واقته ده كى آله تهرى قوللانما ليدر.

بوتون بو خاستا باشچيك ده قوللانيلان آله نهر، خاستاليقى ديكهر ساغلام باشچيكله ره يوقديرا بيليرلهر. چاليشدقدانسوگرا آله رى كوزه لجه فورمالين ايله بيقاماليدر.

بهك يوقونچلى وه هبچده ساوولتماسى مومكين اولمايان خاستاليقلاردان بير سى ده نوزه ما ده نيله ن بو بوك بالقورتلاردا كورولهن ايج كيتو خاستاليدير. بو خاستاليق بوجه كلهر ك قانيندا اولان مي قروپ ده نيله ن بهك كوچوك ماخولوقلار تارافندان داغيلير.

خاستايلىق بالقورتلاردا آس وە يا سودان كەچەر، خاستايلىق شوندىن بەللى اولور: بالقورتلار باشچىكەن تىشارى بېلىشوب چىقارلار، نە جاسەتلەرلە اونىڭ دىوارلارنى سوڭ دەرهجە بولاشدىرلار. نىزام سىز بىر سورەندە بەردە دولاشوب، اوتەدە بەرىدە اولوب قالرلار. خاستا بالقورتلارڭ ووجودلارى شىشكىن اولور، اكر اونلارڭ قارنجىقلارنىڭ سوڭكىكى ايكى خالقاسىنى ال ابلە قوباروب ياچاق اولساق، مەدەلەرنىڭدە سوزولوب چىقىدىغىنى وە اونىڭ سوت رەنكىندە بەياز اولدىغىنى كوروريز. (ساغلام بالقورتلارڭ مەدەسى قوڭور وە آنچاق بو خاستايلىق اولدىغىنى واقت بەياز اولور). ھەر نە قادار فورمالىن، كاربولكا وە داھا باشقا شەيلەرلە بو خاستايلىغى تەداوى اتمەكە چالاشسالاردا، فايدا كورولمەشىدر. قازان غوبەرتالى لائىشەف اوپەزدندە نوزەما خاستايلىغىندىن بوتون بالقورت قورالارى غايب اولمىشىدر.

بو خاستايلىغا توتولان بالقورتلارى قافقاسياغا، ئىفلىسە كى تەجرىبە استانىياسىنا كوتوروب فورمالىن ابلە تەداوى اتمەكە وە قافقاسيا بالقورتلارلە بىرلەشىدروب تاقاتلاندىرماغا چالاشسالاردا، بوبوك فايداسى دوولمەيش، وە ھەر نە قادار خاستا خوراندالار اولمەسەدە، زاعىقلەمەكەدە دەوام اتمىشىدر. اولمەمەلەرنىڭ سەبەبىدە ابىتىمال ھاوانىڭ سىجاقلىغىدر.

خاستايلىق اڭ زىيادە شەرىت ابلە بەسلەودەن وە خوراندالارڭ خاستايلىقى قورالاردان ساتوب آلىنمىسىندان حاسىل اولور. بونىڭچون

بالقورتلاری سانوب آلیر کهن بهک ساق اولماق کهرهک، بالقورت
وه کهرهک بالالارینی کوزهلجه باقماق، وه بالقورتجیلق ایشینی
آبی آگلایان آغرونوم وه اینستروقتورلار ایله موشاومره ایتمهک
کهره کدر.

17. بالقورتلارک بئر یهردهن دیکهر یهره

آووشدیریلمالاری

بالقورتلار یا خوراندا وه یا اوغول حالیندا ساتیلوب آلینرلار.
بالقورتلارک اوزاق بهرلره کوتوریلمهلهری بویوک کوچلیکلهرله
اولا بیلیر. اُک ایسی بالقورتلاری اینک باهارده باشچیکلهرده پال
وه بالقورت بالاچیقلازی آز، سولاقلار آغیر اولمادیغی واقمنده
آووشدیرماقدیر. آووشدیریلماق باشچیکلهری آقشامدان بالقورتلارک
ههسی اوده اولدقلاری وقت حازیرلاماق کهره کدر. اُک اووهل
که نارداکی رامکالار میخله قاقیلوب به کیتیلیر. اُگر قالان
رامکالارک آراسیندا آیسرنیچ تاختاچیقلا اولماسا، اونلارک
آراسینا دورت گوشه تاختاچیقلا قوبولیر. باشچیکیک بالقورتلار
کیروب چیقان نهشیکلهری نهلدن اورولمیش جیلنهر ایله نابالیر.
اُگر باشچیکیک توبی آلینوب قوبیلمالی ایسه، یان تارا-
قیندان اودا میخلانیر. بالقورتلار بئر آز بایشدقدان سوگرا،
یاسدبق چیقاریلوب، اینکی کوچوک میخجیق ایله قاباغی دا باشچیکه
میخلانیر. باشچیکده کی بوتون نهشیکلهر باکلی (تارالمیش که ندر

ایسی) ایله نقیلوب بالچیقله ایسلانیر. بالقورتلارک چقا بیلجه کلهری کیسی هیچ بیر یاریق وه تەشیک قالدیرلماز. ساباح بەک ارنه کونەش دوغمازدان اووهل، باشچیکلهری سیلیکینتی اولماق ایچون ایجهریسی توبان وه یا بیچهن ایله تولدورلیش رەمسورلی آرابالارک اوزمربنه وه یا قورغون ایچینه قویارلار. هەر شهی حازیراندیکدن سوگرا آت وه یا او کوز به کیلوب یاواش یاواش کیدەرلەر. بولغا چوکوچله میخ آلتوب هەر هانکی بیر بەردە بیر یاریچیق کورولسه شو ساعات قاقوب به کیتمه لیدر.

اگر بولدا بیر قازا اولو ورسه، بالقورتلار باشچیکدن قورتولوب چیقماغا تیریشیرلار. او حالدا ههمان آنلار توواریلوب، بالقورتلارک چاقماقاسی ایچون، مومکین اولدیغی قیادار اوزاق بیر بەره کوتورولیر. وه حاسیل اولان یاریقلار به کیتلوب بالقورتلار یاتیشینجایا قادار به کله نیر. سوگرا آنلار به گیدن به کیلوب یولا دەوام ایدیلیر.

اگر باشچیکلەر یازدا آووشدیرلسا، آنجاق ساباح ارنه وه یا کیجه کیتمهک مومکیندر. کوندوز چولده توقتاب، آنلار توواریلوب اوزاغا کوتورولیر. باشچیکک تەشچیککی آچیلیر بالقورتلارا آقشاما قادار اوچوب دولاشماغا موساعاده ایدیلیر. آقشام اوستی هاوا سالقینلاشماغا باشلاشجا اونلارک اوزلهری قایتوب باشچیکه کیرمەرلەر، به گیدن بوتون تەشیک وه یاریقلار قاپالوب یولا دەوام ایدیلیر.

اكر سه بهت (وه بالقورت آغاچ) آووشدير يماق ايسته نيله،
قاوی بېر ماته ربا ايله ساريلير، بالقورتلار كيروب چيقان ته شيكي
بېر چيلته ر ايله قابالير وه بوليك آينه كهلمهك شاربيله توبان
تولدورولميش آرابانيك اوزهرينه قوبولير. كه رهك رامكالي باشچيكلهرده
وه كه رهك سه بهتله رده سوقلارك بان تاراقى بهره باقمايدير.

اكر بېر قاچ سه بهت وه يا بالقورت آغاچ آووشدير بېر ايسه،
بېر بېر ينه اورولوپ سهس چيقار ماملارى ايجون، آرالار ينى گوزه اجه
توبانله تولدوروب سيچيم ايله باغلامايدير. بابيلاچاق قالان ايشلهر
رامكالي باشچيكلهره آووشديرغاندا كي كيسيدير.

به رينه واريلديغى كيسي باشچيكلهر توشورولو، بهرلى به رينه
قوبولور وه شو ساعات ته شيكله رى آچيلير. باشچيكلهرك باقيلماسى
ايك ينجى كونه قالدير بېر. بالقورتلار راحانلا توب ياتيشينجايا قادار
به كهلمهك كه ره كدر. بالقورتلار بال توبلاماق ايجون نه باتامى
چيجهك آچوب بيتهن بهرلهردهن داها به كي چيجهك آچمايا
باشلايان بهرلهره مه سه لا قله وور، قارابوغداي (غره چيخا) تارلالارينا،
باغچا، داغ، توغاي يانلارينا يينه شو سورته له آووشدير بېرلار.
باليكيز كوتورمه زدهن اوومل سولاقلارك به نكيل اولماسى وه قوبوب
توشمه مه سى ايجون، ايجهر يسينده كي بالى بوشالتوب آلرلار. آقشام
كه چ، ساباح ارته وه يادا كيجه له بين آوب كيدهرلهر.

بالقورت جيلق دا ايكي تورلى ماقساد واردر: بېرى بال
آماق، ديكه رى اوغول آماق در، ته نه سسوف اولونور كه بيزيم

بالقورتچیلار بو ایکی ماقسادی بیری بیریندن آبیرومایوب، عایی زاماندا هم بال وه هم اوغول آلماق مومکین اولمادیغینی اونوتورلار. اوغوز آلوب بالقورت قورایی آرتیرماقی، بوقسا که قورادان بال داخودی آلماقی کهرەك اولدیغینی اووه لجه حال ایتمه لی وه اوگا کوره بالقورتلاری آسراملیدر. نه باتانی سوره کلی وقت چیچەك آچوب، بال توپلاماسی دمواملی اولان یەرلەردە بالچیلیق ایتەك داها آیدر.

18. بالقورتچیلار بیرلیکی

بیر قاچ دانه باشچیکلی بولونوب، بالیگیز بال،نورتچینیک اوز ایتیاغینا کهرە کلی بالی حازیرلایان بالقورت قورالار بیلە باغزی آله تله ره وه اینستروقتورلارک موشاوه ره لهرینه موختاجدر.

بویوک بالقورتچیلیق خازایستوالاری اوز ماحسوللارینی (بال، بالاوز) ساتماق وه کهرە کلی آله تله ری اونون فیاتله ساتون آلماق ایستهلەر. ماحسولینی بازارا چیقاروب دا قومیسبونەر وه اسپه کولاتلارک کیسه سینی قاپارتماق وه اوز فایدالارینی کوزه تمەك ایچون باخوسوس بالقورتچیلیق شیر که تله ری اترافیندا وه یادا کوی خازایستواسی آرتهل وه شیر که تله ری یانیندا بیلرله شمه لیدیرلەر. بالقورتچیلیق آله تله ری وه باشچیکلەر یانان سانعاتخانه لەر مه یدانه که تیرمه ك، بویوک پارتیلار ایله اوزاق بازارلارا مال کونده رمه ك. بالقورتچیلیق دان آبی آکلایان موته خاسیس لارک موشاوه ره وه باردیمیندان فایدالانماق، داغینیق

بىر خالده بولونان اوفاق خازايستوالاردا ده گېلده، آنجاق بىر
بەرە بىرلەشمىش بويوك بالقورتجىلىق خازايستوالارنىدا مومكىن
اولا بىلىر. بونىكچون بالقورتجىلار اوز آرالارى بىرلەشوب مونتاقا
اوز شىر كەتلەرنى وە بىرلىكلەرنى مەيدانە كەتىرمەلیدىرلەر.

عیلاوہ.

نومرو 1

بالقورتجى كاله ندىرى (سەنەنىڭ ھەر آيىندا
ياپىلاجاق ايشلەر)

فهورال

- 1 - قاپالى اودالاردا قىشلايان بالقورتلارك، ياشىچىكلەرى
آچمادان، يالىڭىز سەسلەرنى دىكلە بەرەك، باقىلماسى.
- 2 - سىجاق وە سووقدان چەكشەن، آچلىقدان اوزولەن
بالقورتلارا ياردىم وىرىلمەسى.

مارت

- 1 - سىجاقلار باشلادىغى كىيى بالقورتلارك تىشارى چىقارلماسى
وە شوڭا كەرەكلى ايشلەرنىڭ ياپىلماسى.
- 2 - تاقتىزىلانمىش بالقورتلارا ياردىم ايدىلمەسى.
- 3 - يووالارك اوكسىتلىمەسى.
- 4 - بالقورتلارك باھارلىك تەفتىشى.

- 5 - بالقورتلارڭ شه كهر وه بال ايله بهسله نمهسى
- 6 - بالقورتلارڭ اونله بهسله نمهسى وه بال قورت قورايا سو قويلماسى

آپرهل

- 1 - بالقورت خير سيز ليفينا قارشى چاره لهر كورولمهسى.
- 2 - بالى چوق آلماق ايچون بهسله و (спекулятивная подкормка)
- 3 - رامكالارا بوش بالاووز قويلماسى.
- 4 - رامكالارڭ يووالارا قويلماسى.

مايس

- 1 - بوتون بووارامكالارنىڭ بهرلهرينه قويلماسى.
- 2 - ياشچىكلهرك اوستونه ماغازينه لرك قويلماسى.
- 3 - ياشچىكلهرى اوغول چيقارماغا حازيرلاو.
- 4 - بالقورت قورانىڭ كهره كى كىبى باقيلوب تەفتيش ايديلمهسى.
- 5 - اوغونسىز خوراندالارڭ توزه تيلمهسى.
- 6 - اوغولغا حازيرلانۇ، آزمانلارڭ اولديريلمهسى.
- 7 - اك چوق بال توپلانغان واقتده بالقورتلارڭ باقيلماسى.
- 8 - باهارلىك بال چيقاريلماسى.

ايون وه ايول

- 1 - بوتون بالقورت قورانىڭ يوقلانوب باقيلماسى.
- 2 - سونعى اوغول چيقارو.
- 3 - خوراندالارڭ بيرداى ايديلمهسى (موساويله شديريلمه لهرى)
- 4 - بالقورتلارڭ بال توپلاماق ايچون باشقا بهره آووشدير-يلمالارى.

آوغوست

- 1 - آزمانلاردان قورتولماق وه بالقورتلاری کونهشیک سیجا-غندان ساقلاماق چارهله رینه کیرسو.
- 2 - آزمانلارینی قومایان قووه تلی خوراندالاری کوز اتمهک.
- 3 - بال توپلاماق ایچون باشقا یهره کوتورولهن بالقورتلارک اوه قاتار یلماسی.
- 4 - بال آیینماسی وه اونیک چیقار یلماسی.
- 5 - قیشیق اوز باشینا یاشاملاری کلهشیکسیر تانیلان زاعیف خوراندالارک داغیتیلماسی وه اونلارک باشقا خوراندالارا قوشولماسی.

سهنتابر، اوکتابر وه نویابر

- قیشیق یووالارک نهشیکلی وه یووالارداکی آرتقاچ بالیک آیینماسی.
- 2 - یاشچیکلهرک سسوقدان، کیک جیبین وه باشقا بالقورتلارک هوجومیندن ساقلانماسی.
 - 3 - اکهر آرتیق سووقلار باشلادبسه، بالقورتلارک قاپالی اودا ایچهریسینه آیینماسی.

دهکابر وه یانوار

- 1 - کهرهک قاپالی یهرده وه کهرهک آچیق هاودا قیشلا-ماقدا اولان بالقورتلارا کوز قولاق اولو.

ايچىنىدە كىلەر:

- 1 - بالقورت خورانداسىندا كىملەر واردى؟ 3
- 2 - بالقورتلارنىڭ ووجودجه بايىلىشى 7
- 3 - بالقورتلارنىڭ ياپىدقلىرى اوجىكلەر 9
- 4 - بالقورتلارنىڭ چوغالماسى 12
- 5 - بالقورتلار نەردەدە ياشارلار 20
- 6 - بالقورت قورايى ناسىل يەردە قورماق كەرە كىدى؟ 27
- 7 - رامكالى باشچىكلەردە كى بالقورتلارنىڭ باقىلماسى 29
- 8 - بالقورتچىلىق آلتەنلەرى 31
- 9 - ايلك باھار خىزمەتلەرى 31
- 10 - رامكالارا بالاووز بايىشىدىرىلماسى 41
- 11 - بالقورتلارنىڭ اوغول چىقارو علامەتلەرى 44
- 12 - بال آينماسى 53
- 13 - بالقورت يووالارنىڭ قىشلىق چىشىدىرىلمىلارى 57
- 14 - سەپەت وە بالقورت آغاچلارداكى بالقورتلارنىڭ باقىلماسى
وہ اونلارنىڭ رامكالى باشچىكلەرە آووشدىرىلماسى 60
- 15 - بالقورتلارنىڭ دوشمانلارى 72
- 16 - بالقورتلارنىڭ خاستالىقلارى 75
- 17 - بالقورتلارنىڭ بىر يەردەن دىكەر بىر يەرە آووشدىرىلماسى 79
- 18 - بالقورتچىلار بىرلىكى 82
- 19 - غىلاوۋ: 83
- 20 - نومرو 1 بالقورتچىنىڭ كالىندارى 83
- 21 - نومرو 2 بالقورتچى دەقتەرلەرنىڭ فورماسى 86

قرىم دەولەت نەشرىياتىنىڭ

كۆي خازىستواسىنا ماخسوس چىقاردىنى كىتابلاردان:

فىئى

- 1- زاسىيادقو. توپراقنى ساچوغا ناسىل حازىرلەمەلى . 10 ك
- 2- پروفەسسور قلەپىيىن. قرىمدا نە ايجون بويە سىق
ماخسولسىزلىق اولا وە اونىك ايله ناسىل كورەشمەلى 10 ك
- 3- آله كسە يەنكو. قاراچىق - كويە (زونا) 10 ك
- 4- بوغدان. آشلىقلارىك كارلى جىنسلارى حاقىندا . 10 ك
- 5- ايوانوف. يوزوم شارابى ياماق اوسولى 28 ك
- 6- بەلىيەف. قرىمدا توتون يەتىشىدرو اوسوللارى . . 15 ك
- 7- ياقوولەف. يەمىش باغچاسى يەنىشىدىرمەك اوسولى . 10 ك
- 8- سالونىنا. قزىل نەمسە سىغىرلارى 10 ك

قرىم دەولەت نەشرىياتىنىڭ قرىمىڭ ھەر شەھەرىندە كى كىتاب ماغازا-
لارىندا بونلاردان باشقا كۆي خازىستواسىنا عائىد وە باشقا تورلى
قرىم، قازان وە آزەربايجان باسمىسى تورلى كىتابلار سانىلماقدادر.

46.9
Т 41

19681

فیاتی 30 کاپیک .

А. ТИМОФЕЕВА. — Пчеловодство в крестьянском хозяйстве .

КРЫМГОСИЗДАТ — СИМФЕРОПОЛЬ

1928

ИМЕЕТСЯ ВЫБОР КНИГ НА КРЫМСКО-ТАТАРСКОМ ЯЗЫКЕ
ЦЕНТРАЛЬН.-МАГАЗИН КРЫМГИЗА—Симферополь, Советская, 8
ОТДЕЛЕНИЯ: в Севастополе, Феодосии, Керчи, Ялте, Евпатории
Бахчисарае, Алуште, Джанкое. Карасубазаре.